

ประวัติศาสตร์ของความเศร้า: บทกวีกับจินตกรรมของ ชุมชนแบบเควียร์ในนิตยสารเกย์ไทย (พ.ศ. 2527-2530)

ชัยรัตน์ พลมุข¹

บทคัดย่อ

บทความนี้รวบรวมและวิเคราะห์บทกวี 20 บท ที่ตีพิมพ์ในนิตยสารเกย์ไทย 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ นีออน เกสรประสพการณ์ และ มิถุนาจูเนียร์ ระหว่าง พ.ศ. 2527-2530 ผู้วิจัยศึกษาตัวบทเหล่านี้ในฐานะ “บทกวีเควียร์” ที่ถ่ายทอดเพศวิถีนอกแบบแผนและความปรารถนาเพศเดียวกัน โดยมุ่งพิจารณาบทบาทของบทกวีดังกล่าวในการประกอบสร้างจินตกรรมของชุมชนแบบเควียร์ ในเบื้องต้นผู้วิจัยเสนอว่า ชุมชนแบบเควียร์ประกอบสร้างขึ้นจากลักษณะของนิตยสารเกย์ในฐานะพื้นที่แห่งการสร้างปฏิสัมพันธ์และบทสนทนา อันทำให้นิตยสารเป็นเครือข่ายผู้สื่อสารที่อำนวยความสะดวกให้เกิดการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ความรู้สึกระหว่างชุมชนเควียร์ บทบาทดังกล่าวยังทำให้นิตยสารเกย์เป็นจุดหมายเหตุแบบเควียร์ที่ทำหน้าที่บันทึก รักษา และส่งต่อประวัติศาสตร์อารมณ์แบบเควียร์อีกด้วย

การวิเคราะห์บทกวีเควียร์คัดสรรเหล่านี้แสดงให้เห็นความสำคัญของอารมณ์โศกเศร้า อันเป็นอารมณ์ที่ปรากฏอย่างเด่นชัดใน 2 ประเด็นที่สัมพันธ์กัน ประการแรก อารมณ์โศกเศร้าถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมของเควียร์ที่ต้องเผชิญกับอคติทางเพศ ภาพของเควียร์ผู้ตรอมตรมในบทกวีจึงเป็นหลักฐานของภาวะเกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน และเป็นบทวิพากษ์บรรทัดฐานทางสังคมที่ตั้งอยู่บนอุดมการณ์รักต่างเพศ ประการต่อมา อารมณ์โศกเศร้านำไปสู่การ

* วันที่รับบทความ 18 พฤษภาคม 2567; วันที่แก้ไขบทความ 1 สิงหาคม 2567; วันที่ตอบรับบทความ 17 สิงหาคม 2567

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจำภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ใคร่ครวญเกี่ยวกับเพศวิถีและอารมณ์ปรารถนาแบบควีเยร์ ซึ่งปรากฏการเชื่อมโยงความปรารถนาดังกล่าวเข้ากับความเป็นมาและอนิจจังตามแนวคิดทางพุทธศาสนา ขณะเดียวกัน องค์ประกอบทางศาสนาก็ช่วยขับเคลื่อนความเข้มข้นของกามารมณ์และถ่ายทอดความเปราะบางแห่งการดำรงอยู่ของควีเยร์ภายใต้ชนบรืกต่างเพศ ความโศกเศร้าในบทกวีควีเยร์จึงมีบทบาทในการสร้างชุมชนแบบควีเยร์ทั้งในด้านการโต้กลับวาทกรรมกระแสหลัก และการเป็นแหล่งพักพิงทางอารมณ์ของควีเยร์ในช่วงเวลาดังกล่าว

คำสำคัญ: บทกวีควีเยร์ นิตยสารเกย์ ชุมชนแบบควีเยร์ ความโศกเศร้า ฝั่สสารมณั์

The Poetics of Sorrow: Poetry and Imagined Queer Communities in Thai Gay Magazines (1984-1987)

Chairat Polmuk²

Abstract

This article gathers and analyzes twenty poems published in three Thai gay magazines—*Neon*, *Gaysorn Prasopkan*, and *Mithuna Junior*—between 1984 and 1987. I study these poems as “queer poetry” due to their portrayals of nonnormative sexualities and homosexual desire, with a focus on their role in imagining and constructing queer communities. This sense of community, I propose, is primarily constructed through the interactive and dialogic characteristics of gay magazines. Serving as affective networks, these magazines enable the expression and exchange of sensory and emotional experiences among queer communities. Consequently, they also function as queer archives through which the processes of documentation, preservation, and transmission of queer history take place.

My analysis of the selected poems emphasizes the significance of melancholic feelings in two interrelated aspects. First, melancholia reflects a shared experience of gender discrimination among gay individuals. The poetic configuration of melancholic queers in these poems can be interpreted as evidence of pervasive homophobia and as a critique of heteronormativity. Second, melancholia provides a lens to contemplate queer sexuality and desire, particularly in relation to Buddhist

² Assistant Professor, Department of Thai, Chulalongkorn University

concepts of illusoriness and impermanence. These religious elements inadvertently serve to intensify sexual desire and convey queer existential vulnerability. In this context, melancholia undergirds the queer communities as it is mobilized to counter mainstream discourses and as an emotional refuge for queer individuals during this period.

Keywords: queer poetry, gay magazines, queer community, melancholia, affect

1. ความนำ: บทกวีเควียร์อยู่ไหน?

บทกวีเควียร์—ทั้งที่หมายถึงบทกวีเกี่ยวกับกลุ่มผู้มีเพศวิถีนอกขนบรักต่างเพศกับบทกวีที่ประพันธ์ขึ้นโดยกวีที่นิยามตนเองว่าเป็นเควียร์—ยังคงไม่ปรากฏในหนังสือกวีนิพนธ์ ตำรา หรือประวัติศาสตร์วรรณกรรมไทย ดังนั้น ในยุคที่เรียกร้องการแสดงตัวตนของเควียร์ (queer visibility) ในสื่อต่างๆ และการนำทฤษฎีเควียร์มาศึกษาตัวบทวรรณกรรมภาพยนตร์และวัฒนธรรมสกรีนอย่างหลากหลาย แวดวงวรรณกรรมร้อยกรองจึงยังคงเป็นพื้นที่เร้นลับและเร้นแค้นมากที่สุดวงการหนึ่งในการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับเควียร์ คำถามที่ตามมาคือปัญหาดังกล่าวเป็นเพราะบทกวีเควียร์ไม่เคยดำรงอยู่เลยในบรรณพิภพ หรือเป็นเพราะว่านักวิชาการยังไม่ได้แสวงหากลุ่มข้อมูลดังกล่าวในแหล่งข้อมูลที่เหมาะสมคำตอบของผู้วิจัยคือข้อหลัง

การศึกษากวีนิพนธ์ไทยที่ผ่านมาให้ความสำคัญแก่ความเคลื่อนไหวและพัฒนาการของร้อยกรองสมัยใหม่ queer ที่เริ่มปรากฏในช่วงทศวรรษ 2470-2480 ลักษณะสำคัญที่ทำให้งานเหล่านี้แตกต่างกับร้อยกรองโบราณคือ การแต่งเป็นร้อยกรองขนาดสั้นเพื่อถ่ายทอดทัศนะของกวีต่อชีวิตและสังคม ร้อยกรองสมัยใหม่จึงมีลักษณะเป็น “พาหะแห่งความคิดนึก” (อวยพร มลิณทางกูร, 2518: 28-38) ครั้นในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาจนกระทั่งก้าวเข้าสู่ช่วงสงครามเย็น กวีนิพนธ์มีบทบาทอย่างสูงในการถ่ายทอดความคิดเชิงการเมือง ความเปลี่ยนแปลงทางสังคมวัฒนธรรมภายใต้การขับเคลื่อนของอุดมการณ์ และการบันทึกบาดแผลทางประวัติศาสตร์ (Fuhrmann, 2020; วรริศา อนันตโท, 2547) ต่อมาเมื่อความขัดแย้งทางการเมืองคลี่คลายลงในช่วงทศวรรษ 2520 รางวัลวรรณกรรมได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในการประสานข้อขัดแย้งทางการเมืองผ่านแนวคิดเรื่อง “วรรณกรรมสร้างสรรค์” (ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช, 2545) ทำให้กวีนิพนธ์ของนักเขียนฝ่ายซ้ายในยุคก่อนหน้า เช่น เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ คมทวน คันธนู จิระนันท์ พิตรปรีชา ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของทำเนียบวรรณกรรม (literary canon) มาจนถึงปัจจุบัน ขณะเดียวกัน ความคลี่คลายทางการเมืองและการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ก่อให้เกิดแนวการแต่งร้อยกรองเพื่อ

นำเสนอประเด็นที่หลากหลายขึ้นกว่ากวีนิพนธ์การเมืองในยุคก่อนหน้า ไม่ว่าจะเป็นปัญหาความเหลื่อมล้ำในโลกทุนนิยม การพลัดถิ่น หรือปัญหาสิ่งแวดล้อม ทั้งยังมีกวีผู้หญิงตีพิมพ์บทกวีเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (กวิณสร สดใจ, 2564)

ในช่วงหลังสงครามเย็นที่กวีนิพนธ์สร้างสรรค์และกวีนิพนธ์ของผู้หญิงกำลังเบ่งบานนี้เอง ก็เป็นยุคที่สื่อสิ่งพิมพ์ของเกย์เริ่มเติบโตขึ้นด้วย ทั้งนี้เป็นผลมาจากการขยายตัวของชนชั้นกลางในเมืองหลวง อัตราการรู้หนังสือ กระแสบริโภคนิยม และสถานเริงรมย์สำหรับเกย์ในกรุงเทพมหานคร (Jackson, 2009: 357-395; Duangwiset and Jackson, 2021) นิตยสารเกย์ เช่น *มิถุนาจูเนียร์* (2527) *นีออน* (2527) และ *มิดเวย์* (2529) ได้กลายเป็นพื้นที่ตีพิมพ์เผยแพร่วรรณกรรมแนวชายรักชาย ทั้งบทความ เรื่องสั้น และนวนิยาย ซึ่งถ่ายทอดประสบการณ์ของเกย์ที่ต้องเผชิญกับอคติทางเพศและความไม่สมปรารถนาในเรื่องความรัก (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2559ก: 164-167) เป็นที่น่าเสียดายว่า แม้นิตยสารเหล่านี้จะได้รับการเผยแพร่ในรูปแบบดิจิทัลในฐานข้อมูล Thai Rainbow Archives แต่ก็ยังไม่มีนักวรรณคดีสนใจนำมาเป็นข้อมูลในการศึกษาวิจัยเท่าที่ควร โดยเฉพาะข้อมูลบทกวีที่ตีพิมพ์เป็นประจำในนิตยสารหลายฉบับ

ในบทความนี้ ผู้วิจัยได้รวบรวมบทกวีจำนวน 20 บท จากนิตยสาร 3 ชื่อฉบับ ได้แก่ *นีออน* *เกสรประสบการณ์* และ *มิถุนาจูเนียร์* ซึ่งตีพิมพ์ระหว่าง พ.ศ. 2527-2530 ผู้วิจัยเรียกบทกวีเหล่านี้ว่า “บทกวีควีเยอร์” เพื่อสื่อถึงเพศวิถีนอกแบบแผน (nonnormative sexuality) และอารมณ์ปรารถนาเพศเดียวกัน (homosexual desire) ที่ถ่ายทอดผ่านบทกวี มากกว่าจะใช้เป็นคำบ่งชี้อัตลักษณ์ในการศึกษาบทกวีเหล่านี้ ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับการสร้างชุมชนแบบควีเยอร์ (queer community) โดยนำกรอบแนวคิดด้านวารสารศึกษา (periodical studies) มาผนวกกับทฤษฎีผัสสาอารมณ์ (affect theory) เพื่อแสดงให้เห็นว่าชุมชนแบบควีเยอร์ในที่นี่สร้างขึ้นใน 2 ระนาบที่สัมพันธ์กัน กล่าวคือ สร้างผ่านเครือข่ายสื่อสิ่งพิมพ์ที่เปิดพื้นที่ให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างควีเยอร์ในกระบวนการเขียน การอ่าน และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และสร้างผ่านเนื้อหาของบทกวีที่ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกร่วมของควีเยอร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอารมณ์

โศกเศร้า ซึ่งเป็นทั้งเสียงอุทธรณ์ต่ออคติทางเพศของคนในสังคม และเป็นเสียง
ปลอบประโลมของคนในชุมชนแบบเคเวียร์

2. นิตยสารเกย์ในฐานะเครือข่ายข่าวสารและจดหมายเหตุแบบเคเวียร์

การหายไปของบทกวีเคเวียร์ในประวัติศาสตร์วรรณกรรมร้อยกรองไทยร่วมสมัย
ทำให้เห็นว่า นิตยสารยังคงเป็นแหล่งข้อมูลที่นักวรรณคดีศึกษาละเลยความสำคัญ
โดยเฉพาะเมื่อเป็นนิตยสารเกย์ซึ่งถูกควบคุมโดยรัฐและตีตราจากสังคม จนกลายเป็น
สื่อ “ใต้ดิน” ที่ซื้อขายกันแบบหลบซ่อน เพื่อหลบหลีกการสอดส่องของ
เจ้าหน้าที่รัฐ (สทาศัย พงศ์หิรัญ, 2552) ยิ่งทำให้การประเมินคุณค่าและการ
เข้าถึงนิตยสารเหล่านี้มีข้อจำกัดมากขึ้น บทความนี้ต้องการชี้ให้เห็นความสำคัญ
ของนิตยสารเกย์ในฐานะตัวต่อที่หายไปของการศึกษาวินิพนธ์ร่วมสมัย โดย
รวบรวมบทกวีจากนิตยสาร 3 ชื่อฉบับ คือ นีออน เกสรประสบการณ์ และ
มิถุนาจูเนียร์

นิตยสารทั้ง 3 ชื่อฉบับที่กล่าวมานี้ ผู้ที่อยู่ในวงการนิตยสารเกย์จัดให้
อยู่ในนิตยสารเกย์ยุคที่ 2 ซึ่งมุ่งตอบสนองกลุ่มผู้อ่านที่เป็นเกย์โดยตรง
(อิทธิเดช โคตรบัลลังก์, 2551: 122 อ้างถึงใน สทาศัย พงศ์หิรัญ, 2552: 122)
ต่างกับยุคแรกที่เนื้อหาเกี่ยวกับเกย์มักปรากฏแทรกอยู่ในนิตยสารสตรี เช่น
นิตยสาร บี อาร์ ของ บุรินทร์ วงศ์สงวน ซึ่งประกาศตัวว่าเป็นนิตยสารสำหรับ
“ผู้หญิงทันสมัยที่รักความท้าทาย” แต่ก็มีคอลัมน์ “หนุ่มหล่อประจำฉบับ” ซึ่งตี
พิมพ์ภาพผู้ชายเปลือย หรือตีพิมพ์นวนิยายแนวชายรักชายเรื่อง วิมานเมฆ ของ
อาทิตย์ สุรทิน หรือนิตยสาร แมน ของ พจนาด เกสจินดา ซึ่งมีสโลแกนว่า
“แมน เพื่อชายชาตรีและสตรีผู้มีรสนิยม” ขณะเดียวกัน ก็มีคอลัมน์ “บนถนน
คนหนุ่ม” ซึ่งตีพิมพ์ภาพเปลือยดาราชายเช่นกัน (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545:
153) ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2526 มีนิตยสาร มิถุนา ของ อนันต์
ทองทั่ว ซึ่งมีเนื้อหาส่วนใหญ่เกี่ยวกับเรื่องเพศ และตีพิมพ์ภาพนายแบบและนาง
แบบเปลือย จนกระทั่งในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2527 อนันต์ ทองทั่ว ได้ออก
นิตยสาร มิถุนาจูเนียร์ ซึ่งมีเนื้อหาสำหรับเกย์โดยเฉพาะ จนถึงได้ว่าเป็นนิตยสาร

เกย์เล่มแรก ความสำเร็จด้านยอดขายของนิตยสาร *มิถุนาจูเนียร์* ทำให้มีการออกนิตยสารเกย์ตามมาคือ นิตยสาร *นีออน* ของ ปกรณ์ พงษ์วราภา ใน พ.ศ. 2528 (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545: 155-156) นอกจากนี้ ในปีเดียวกัน อนันต์ ทองทั่ว ยังได้ออกนิตยสารในเครือมิถุนาอีกฉบับหนึ่งคือ *เกสรประสพการณ์* ซึ่งเน้นตีพิมพ์เรื่องเล่าประสพการณ์ เรื่องสั้น และเรื่องแปล

นิตยสาร *มิถุนาจูเนียร์* มีสโลแกนว่า “สำหรับหญิงสาวผู้อ่อนไหวและผู้ชายชาวดอกไม้” นอกจากภาพปกหนุ่มเปลือยและชุดภาพถ่ายนายแบบเปลือยซึ่งมักอยู่กลางเล่มถือเป็นจุดดึงดูดใจผู้อ่านแล้ว ยังมีภาพถ่ายแฟชั่นในคอลัมน์ “หล่อบุคลิก” และข้อเขียนต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับเกย์ เช่น คอลัมน์ “พจนานุกรมเกย์” ซึ่งอธิบายคำศัพท์เกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือเพศวิถีของเกย์ คอลัมน์ “รักและเข้าใจเกย์” ซึ่งมุ่งส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกย์ หรือคอลัมน์บทสัมภาษณ์เกย์ผู้มีชื่อเสียงในแวดวงต่างๆ นอกจากนี้ พื้นที่หน้ากระดาษส่วนใหญ่ของนิตยสารยังตีพิมพ์ประสพการณ์ทางเพศ เรื่องสั้น และวรรณกรรมแปลอย่างสม่ำเสมอ ส่วนบทกวีเริ่มปรากฏตีพิมพ์ในฉบับที่ 30 พ.ศ. 2529 คือ บทกวี “บนทางสายว่างเปล่า” ของ พิมพ์ประภัสสร จากนั้นก็มีการตีพิมพ์บทกวีลงในนิตยสารเป็นประจำ

นิตยสาร *เกสรประสพการณ์* ซึ่งแตกกิ่งก้านออกมาจากสิ่งพิมพ์เครือมิถุนา เป็นนิตยสารที่เน้นตีพิมพ์งานเขียนแนววรรณกรรมเป็นหลัก ภาพแนวเร้ากามารมณ์ปรากฏแทรกอยู่เพียงเล็กน้อย จนกล่าวได้ว่า เป็นนิตยสารเกย์ที่มีลักษณะของนิตยสารวรรณกรรม ในหนึ่งฉบับมักตีพิมพ์เรื่องสั้น 4-5 เรื่อง ประสพการณ์ทางเพศ 2-3 เรื่อง เรื่องยาวที่ทยอยตีพิมพ์เป็นตอนๆ ประมาณ 2 เรื่อง เรื่องแปล 1-2 เรื่อง และบทกวี 1 บท นอกจากนี้ ยังมีการจัดประกวดเรื่องยาวแนวเกย์อีกด้วย เมื่อพิจารณางานแปลที่คัดสรรมาตีพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นบทกวี “A Patch of Old Snow” (แปลเป็นไทยในชื่อ “เส้นทางของหิมะสายเก่าแก่สายหนึ่ง”) ของกวีชาวอเมริกัน โรเบิร์ต ฟรอสต์ (Robert Frost) หรือนวนิยายเรื่อง *Maurice* (แปลเป็นภาษาไทยในชื่อ *ทางผ่านสวรรค์*) ของนักเขียนชาวอังกฤษ อี. เอ็ม. ฟอรัสเตอร์ (E. M. Forster) ทำให้เชื่อได้ว่า ผู้เขียนผู้อ่าน

นิตยสารดังกล่าวน่าจะเป็นกลุ่มผู้มีการศึกษาและรสนิยมทางวรรณกรรม อย่างไรก็ตาม นิตยสาร *เกสรประสพการณ์* ดำเนินการได้เพียงปีเดียวก็ปิดตัวลง

นิตยสาร *นืออน* เป็นนิตยสารในเครือสำนักพิมพ์หนุ่มสาว ซึ่งมุ่งตอบสนองกลุ่มผู้อ่านที่เรียกตนเองว่า “ชาวเรื่องแสง” นอกจากภาพนายแบบเปลือยที่มักตีพิมพ์ไว้ช่วงกลางเล่มเช่นเดียวกับ *มิถุนาจูเนียร์* แล้ว ยังมีข้อเขียนที่ให้ความรู้ความบันเทิงอันเกี่ยวเนื่องกับวิถีชีวิตของเกย์ เช่น คอลัมน์ “อีโรติก อาร์ต” ที่นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับศิลปะ คอลัมน์ “บทความทางเพศ” ซึ่งให้คำแนะนำเกี่ยวกับสภาวะทางเพศ หรือคอลัมน์ “ผ่านมิติ” ซึ่งเป็นคอลัมน์ตอบคำถามและให้คำปรึกษาเกย์ที่มีปัญหาครอบครัว หรือความรักความสัมพันธ์ นอกจากนี้ ยังตีพิมพ์ประสบการณ์ทางเพศในคอลัมน์ “ห้องห้าเหลี่ยม” ที่โด่งดัง และตีพิมพ์เรื่องสั้นเรื่องแปล และบทกวีเช่นเดียวกัน โดยบทกวีปรากฏตั้งแต่ในฉบับแรกคือ บทกวี “เงาฝัน” ของ อันตรธาน

อนึ่ง ผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า แม้นิตยสารเกย์มักถูกมองว่าอยู่ห่างไกลจากโลกวรรณกรรม แต่กลับมุ่งเน้นเนื้อหาที่เป็นงานวรรณกรรมอย่างหลากหลาย นอกจากนี้ เมื่อพิจารณารายชื่อคณะผู้ให้คำปริขานิตยสาร หรือนักเขียนที่ส่งเรื่องมาลงตีพิมพ์แล้ว พบว่า มีชื่อนักเขียนอาชีพที่มีชื่อเสียงหลายคน เช่น นิตยสาร *นืออน* ช่วง พ.ศ. 2529 มีชื่อ อัศศิริ ธรรมโชติ นักเขียนรางวัลซีไรต์ประจำปี 2524 และคมทวน คันธนู นักเขียนซีไรต์ประจำปี 2526 เป็นที่ปริขานิตยสาร ส่วนนิตยสาร *เกสรประสพการณ์* ก็มีนักเขียน เช่น พิบูลย์ศักดิ์ ละครพล และกิตติศักดิ์ สุวรรณโกสิน เป็นที่ปริखा ขณะที่นิตยสาร *นืออน* ก็มี นิเวศน์ กันไทยราษฎร์ เป็นบรรณาธิการ และมี ‘รงค์ วงษ์สวรรค์ เป็นที่ปริखा ตัวอย่างเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า แม้นิตยสารเกย์จะมีภาพลักษณ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์เร้ากามารมณ์ แต่ก็ถือได้ว่ามีบทบาทในการสร้างพื้นที่ทางวรรณกรรมในยุคหลังสงครามเย็น โดยเฉพาะการเป็นช่องทางเผยแพร่วรรณกรรมเกี่ยวกับเพศวิถีและความปรารถนาที่แตกต่างหลากหลายไปจากวรรณกรรมรักต่างเพศ ซึ่งยึดครองพื้นที่วรรณกรรมไทยมายาวนาน นอกจากนี้ นักประวัติศาสตร์ยังชี้ให้เห็นว่า นิตยสารเกย์ยุคดังกล่าวมีบทบาทในการสร้าง “วาทกรรมโต้กระแสหลัก” กล่าว

คือ เป็นพื้นที่ผลิตสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์และเพศวิถีของเกย์ เพื่อได้วาทกรรมกระแสหลักเกี่ยวกับเกย์ ซึ่งมักแฝงไว้ด้วยอคติทางเพศ (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545: 153-170)

ในบทความนี้ ผู้วิจัยมุ่งชี้ให้เห็นคุณค่าของนิตยสารเกย์ทั้งในด้านวรรณกรรมและด้านประวัติศาสตร์สังคม ผ่านการศึกษาตีความบทกวีเคียวร์ คัดสรร 20 บท โดยในเบื้องต้นจะได้ชี้ให้เห็นความสำคัญของนิตยสารเกย์ในฐานะเครือข่ายผู้สื่อสารมโนทัศน์และจดหมายเหตุแบบเคียวร์ผ่านการวิเคราะห์เนื้อหาของบทกวีที่ตีพิมพ์ในนิตยสาร

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบทกวีคัดสรรที่นำมาเป็นกรณีศึกษา

ลำดับที่	ชื่อบทกวี	ผู้แต่ง	ชื่อนิตยสาร	ปีที่พิมพ์
1.	เงาฝัน	อันตรธาน	นือออน	2527
2.	อันเป็นความคุ้นเคย	อันตรธาน	นือออน	2528
3.	บุษบาบันรำพันพิลาป	เงาดอกไม้	นือออน	2528
4.	ชะรอยซ้ำ...สิ่งเจิด	เมย์มะนิก	นือออน	2528
5.	นี่เพราะฉันปรารถนา	วิเศษสาส์	นือออน	2528
6.	ในความเปลี่ยว	นิเศศน์	นือออน	2528
7.	ไม่มีแล้ว	เมย์มะนิก	นือออน	2529
8.	เพียงดอกไม้รำพึง	อันตรธาน	นือออน	2529
9.	เพลงปีใหม่	นายอันตรธาน	นือออน	2530
10.	ในห้องสีดำ	นิลวัจน์	เกสร ประสบการณ์	2528
11.	(ไม่มีชื่อ)	นรินทร์	เกสร ประสบการณ์	2528
12.	มันคืออะไร	ไหวไบไม้	เกสร ประสบการณ์	2528
13.	ตะวันดวงใหม่	นิธิกุล	เกสร ประสบการณ์	2528

ตารางที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับบทกวีคัดสรรที่นำมาเป็นกรณีศึกษา (ต่อ)

ลำดับที่	ชื่อบทกวี	ผู้แต่ง	ชื่อนิตยสาร	ปีที่พิมพ์
14.	รับรัก	ปราโมทย์กุลดิ	เกษตร ประสบการณ์	2528
15.	บนทางสายว่างเปล่า	พิมพ์ประภัสสร	มิถุนาจูเนียร์	2529
16.	จุดเริ่มต้นและจุดจบของ ละคอนฉากหนึ่ง	พิมพ์ประภัสสร	มิถุนาจูเนียร์	2529
17.	บันทึกสั้นสั้น วันเหงา เหงา	พิมพ์ประภัสสร	มิถุนาจูเนียร์	2529
18.	เราคือเรา	ณรงครินทร์	มิถุนาจูเนียร์	2529
19.	(ไม่มีชื่อ)	พิมพ์ประภัสสร	มิถุนาจูเนียร์	2529
20.	มิติแห่งดวงดาว	ไบไม่แห้ง	มิถุนาจูเนียร์	2530

ดังได้กล่าวแล้วว่า นิตยสารเกย์ที่เลือกนำมาศึกษาตีพิมพ์บทกวีอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทำให้บทกวีเป็นเนื้อหาสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการตีพิมพ์เรื่องและภาพเร้ากามารมณ์อันเป็นลักษณะเด่นของนิตยสารกลุ่มดังกล่าว ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับข้อเสนอของนักวิชาการด้านวารสารศึกษา (periodical studies) ที่ว่า พื้นที่นิตยสารแสดงให้เห็นการสลายเส้นแบ่งระหว่างศิลปะชั้นสูงกับวัฒนธรรมประชานิยม ระหว่างวรรณกรรมทำเนียบกับงานเขียนแนว “ตลาด” วารสารศึกษาจึงมีศักยภาพในการทบทวนประวัติศาสตร์วรรณกรรมให้ก้าวไปไกลกว่าทำเนียบวรรณกรรมที่นักวิชาการและนักวิจารณ์คุ้นเคย (อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู, 2567: 240-241) เมื่อพิจารณาบทกวีเคียวรีในนิตยสารเกย์แล้ว จะเห็นว่า ในแง่หนึ่งการแต่งร้อยกรองเป็นการสืบทอดขนบการประพันธ์ของวรรณคดี “ชั้นสูง” แต่ขณะเดียวกัน เมื่อนำมาถ่ายทอดประสบการณ์ของเคียวรีที่มักนำเสนอเพศวิถีนอกแบบแผน ก็พบว่า มีการผสมผสานและละเมิดเส้นแบ่งระหว่างวัฒนธรรมชั้นสูงกับวัฒนธรรมประชานิยม ดังตัวอย่างจากบทกวี “เงาฝัน” ของผู้แต่งที่ใช้นามปากกา อังธรธาน

เดือนเอ๋ยเดือนหงาย

เจ้าแอบจิตซักรถ

ดาวกระจายทรงกลด

จะไปเที่ยวที่ท้ายวัง

จะบวงสรวงพระไทรย้อย

เพลงไทย จีน ฝรั่งเศส

จะเรียงร้อยร้องเพลงหวัง

จะเป่าร้องให้สิ้นแรง

เข้าเลียบสวนสราญรมย์

ขอพรชัยให้เสน่หส์นั้นแรง

กราบพระนางเรือล่มมิเสแสร้ง

อย่าให้แล้งคู่ครองหมองนวล

(อันตรธาน, 2528: 50)

บทกวีดังกล่าวนำรูปแบบร้อยกรองโบราณประเภท “บทเห่กล่อม” ซึ่งมักใช้ขับอ่านในพิธีของหลวงมาถ่ายทอดเนื้อหาเกี่ยวกับวัฒนธรรมการหาคุณอน (cruising culture) และการซื้อขายบริการทางเพศบริเวณสวนสราญรมย์ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป จนกลายมาเป็นฉากท้องเรื่องในวรรณกรรมเกย์เรื่องอื่นๆ ในยุคเดียวกัน (ชานันท์ ยอดหงษ์, 2559: 155-156) ผู้แต่งใช้ศัพท์ที่ปรากฏในวรรณคดีโบราณ เช่น “ซักรถ” ซึ่งมักใช้แก่รถศึก มาพรรณนาการนั่งรถยนต์ออกเที่ยวสถานเริงรมย์ นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงการบวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ไม่ว่าจะเป็น “พระไทร” และ “พระนางเรือล่ม” เพื่อให้ความปรารถนาของตนสมหวัง การปะทะกันระหว่างความศักดิ์สิทธิ์ (the sacred) และความสาธารณ์ (the profane) จึงปรากฏทั้งในระดับการเลือกรูปแบบการประพันธ์ เนื้อหา และการใช้ภาษาในบทกวี

การถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมของเกย์ทำให้เห็นว่า นิติสารเกย์ทำหน้าที่สร้างเครือข่ายสำหรับการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความคิดเห็นกันของเกย์ โดยเฉพาะเกย์ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปีเตอร์ เอ. แจ็คสัน (Peter A. Jackson) ได้เสนอว่า สื่อสิ่งพิมพ์เกย์ที่แพร่หลายในสังคมไทยยุคหลังสงครามเย็นได้สร้าง “ชุมชนจินตกรรมทางเพศ” (imagined sexual communities) ในทำนองเดียวกับที่ เบเนดิกต์ แอนเดอร์สัน (Benedict Anderson) เสนอว่า

ทุนนิยมการพิมพ์ (print capitalism) มีบทบาทสำคัญในการก่อตัวของแนวคิดเรื่องรัฐชาติแบบสมัยใหม่ในฐานะ “ชุมชนจินตกรรม” (Jackson, 2009: 363-364) แจ็คสันยังชี้ให้เห็นว่า แม้นิตยสารเหล่านี้จะเกิดขึ้นในกระแสนิยมและการหลั่งไหลของวัฒนธรรมตะวันตก แต่มีลักษณะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์พื้นถิ่น (vernacular) มากกว่าการเลียนแบบสื่อสิ่งพิมพ์ตะวันตก โดยยกตัวอย่างการเกิดขึ้นของนิตยสาร *มิถุนาจูเนียร์* ซึ่งผู้ก่อตั้งให้ข้อมูลว่า ได้รับแรงบันดาลใจจากการตีพิมพ์ภาพนายแบบเปลือยในนิตยสาร *หนุ่มสาว* และยังได้รับอิทธิพลจากการเผยแพร่บทความเกี่ยวกับเกย์และกะเทยในนิตยสาร *แปลก* (Jackson, 2009: 373-376) ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นความสำคัญของนิตยสารจากมุมมองวารสารศึกษาอีกประการหนึ่ง นั่นคือการสร้างบทสนทนากับนิตยสารอื่นๆ (magazine dialogism) เนื่องจากนิตยสารถูกผลิตและบริโภคในฐานะส่วนหนึ่งของบทสนทนาสาธารณะ (อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู, 2567: 244-245) ตามความสนใจของคนในสังคมในช่วงเวลานั้น ตัวอย่างเช่น ในช่วงทศวรรษ 2510 สื่อสิ่งพิมพ์มีบทบาทในการสร้างเครือข่ายวาทกรรม (discursive networks) ที่เปิดโอกาสให้นักศึกษาและปัญญาชนฝ่ายซ้ายมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นทางการเมืองซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันในวงกว้าง (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2556: 258-287)

ในบทความนี้ ผู้วิจัยเสนอสมมุติฐานว่า นิตยสารเกย์เป็นเครือข่ายผัสสากรรม (affective networks) เนื่องจากสื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าวเน้นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ความรู้สึก ดังจะเห็นว่า นิตยสารเกย์แทบทุกฉบับจะมีคอลัมน์บอกเล่าประสบการณ์ โดยเฉพาะประสบการณ์ทางเพศซึ่งมักจบลงด้วยความผิดหวัง หรือกล่าวได้ว่า ประสบการณ์ในนิตยสารเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็น “เรื่องเสียว” กับ “เรื่องเศร้า” ซึ่งหลายครั้งเป็นเรื่องเดียว

ความสำคัญของประสบการณ์นี้เห็นได้ชัดเจนจากการตั้งชื่อนิตยสาร *เกสรประสบการณ์* ซึ่งสามารถตีความได้ 2 นัย นัยแรกเป็นการเล่นคำพ้องเสียงระหว่างคำว่า “เกสร (ประสบการณ์)” กับ “เกย์สอน (ประสบการณ์)” ที่สื่อถึงการเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้เพศวิถีแบบเกย์ซึ่งถูกจำกัดด้วยกรอบสังคม ส่วน

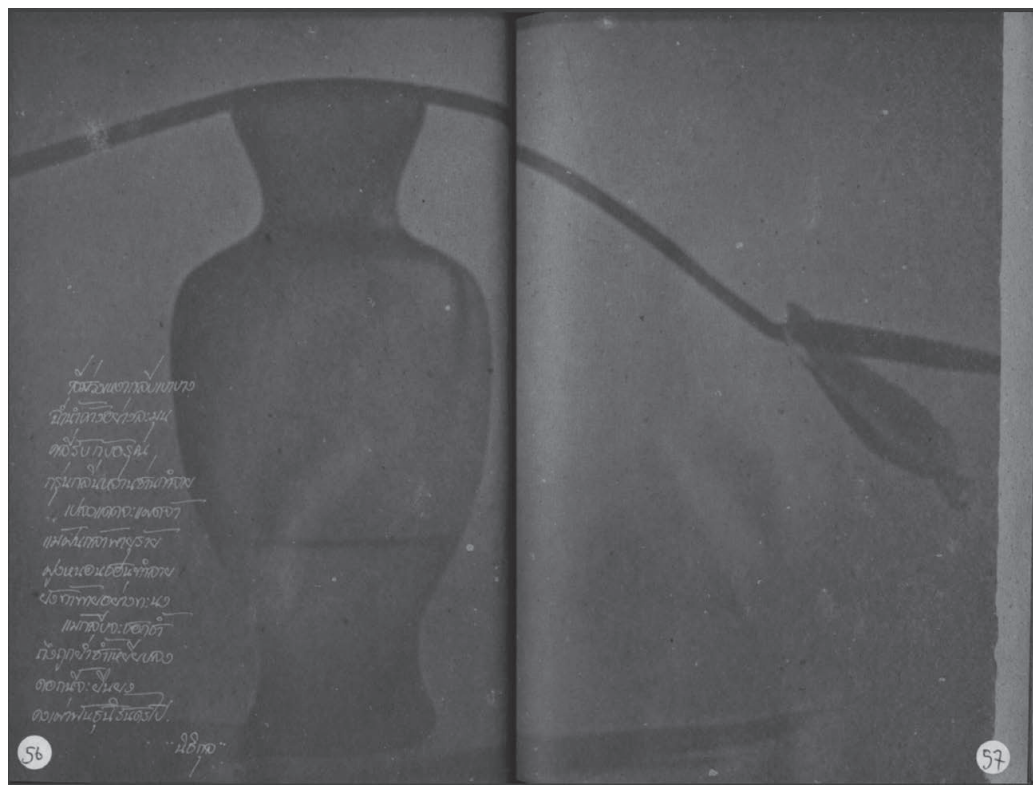
นับต่อมาเป็นการเล่นกับคำว่า “ชาวดอกไม้” ซึ่งสื่อถึงกลุ่ม LGBTQ+ การใช้เกสรเป็นสัญลักษณ์สำคัญยังชวนให้ตีความต่อไปว่า เกสรในฐานะอวัยวะสืบพันธุ์ของพืชได้เข้ามาทดแทน “ข้อบกพร่อง” ของกลุ่มเกย์ที่ไม่ได้สืบทอดเผ่าพันธุ์ตามกรอบแนวคิดเรื่องครอบครัวของวิถีรักต่างเพศ เมื่ออ่านความหมายทั้ง 2 นัยด้วยกันจึงทำให้เห็นว่า ขณะที่เกย์ไม่สามารถ หรือปฏิเสธที่จะสืบทอดเผ่าพันธุ์ในเชิงชีววิทยาได้ สิ่งที่จะช่วยสร้างเครือญาติแบบควีร์ (queer kinship) และสืบทอดชุมชนแบบควีร์ให้คงอยู่ต่อไปในอนาคตก็คือเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ที่ดีพิมพ์เผยแพร่อยู่ในนิตยสาร

ความคิดดังกล่าวได้รับการยืนยันโดยบทกวีซึ่งตีพิมพ์อยู่ในนิตยสาร *เกสรประสบการณ์* ที่ชื่อ “ตะวันดวงใหม่” โดยผู้เขียนที่ใช้นามปากกา นิธิกุล เนื้อหาของบทกวีเปรียบควีร์กับดอกไม้สีม่วงที่เปราะบาง หากแต่สามารถยืนหยัดอยู่ต่อไปได้ บทกวีดังกล่าวตีพิมพ์โดยมีรูปประกอบเป็นภาพเขียนดอกไม้พาดขวางอยู่บนแจกัน แทนที่จะปักอยู่ในแจกัน ซึ่งสื่อถึงความ “ผิดแปลก” หรือภาวะแบบควีร์ อันสอดคล้องไปกับเนื้อหาของบทกวี

สีม่วงเหงามลึกลับเบาบาง
น้ำค้างอย่างละมุน
คลีรับกับอรุณ
กรุ่นกลิ่นหวานซ่านกำจาย
เปลวแดดจะแผดจ้า
แม้ฝนกล้าพายุร้าย
ฝูงหนอนซอนทำลาย
ยังทำทนายอย่างทะนง
แม็กลิบจะชอกช้า
ถึงถูกย่ำซ้ำเหยียบลง
ดอกนี้จะยืนยง
คงเผ่าพันธุ์นี้รันดรไป

(นิธิกุล, 2528: 56-57)

ภาพที่ 1 บทกวี “ตะวันดวงใหม่” และภาพประกอบในนิตยสาร เกสรประสพการณ์



ผู้แต่งใช้ความเปรียบ “เปลวแดดที่แผดจ้า” “ฝนกล้าพายุร้าย” “ฝูงหนอนนอนท่าลาย” และการเหยียบย่ำ เพื่อสื่อถึงอุปสรรคในชีวิตของเควียร์ ซึ่งในบริบทนี้อาจตีความได้ว่า หมายถึงอคติทางเพศและกรอบของสังคมที่คอยกดทับ ทว่าสิ่งเหล่านี้ไม่อาจทำลายตัวตนและความหวังของเควียร์ได้ ดังในบทสุดท้ายที่กล่าวว่า “ดอกนี้จะยืนยง คงเฝ้าพันธุ์นี้รันดร์ไป” เมื่อพิจารณาชื่อนิตยสารในฐานะบริบทภายในของตัวบทดังกล่าว ก็ตีความได้ว่า ผู้แต่งต้องการสื่อถึงการสืบทอดชุมชนแบบเควียร์ผ่านเรื่องเล่าเกี่ยวกับประสบการณ์ โดยในที่นี้เป็นประสบการณ์ความเจ็บปวดจากการถูกกดทับ การแบ่งปันประสบการณ์ดังกล่าวช่วยปลดปล่อยโลมความโดดเดี่ยว (“สีม่วงเหงา”) ของปัจเจกบุคคลให้กลายเป็นความรู้สึกร่วมที่ยึดโยงเควียร์เข้าด้วยกันในฐานะ “เฝ้าพันธุ์” หรือชุมชนแบบเควียร์

การใช้ความเปรียบเกี่ยวกับดอกไม้เพื่อสื่อถึงประสบการณ์ร่วมของเควียร์ยังปรากฏในบทกวีอีกหลายบทในนิตยสารฉบับอื่น อันแสดงให้เห็นการมีบท

สนทนาระหว่างกันของนิตยสาร ไม่ว่าจะด้วยความจงใจหรือเป็นความรับรู้ร่วมกัน ในช่วงเวลานั้น ตัวอย่างเช่น บทกวี “บุษบาบันร่ำพันพิลาป” ของผู้เขียนที่ใช้ นามปากกา เกาดอกไม้ ตีพิมพ์ในนิตยสาร นีออน ปีเดียวกับบทกวี “ตะวันดวงใหม่” ของ นิธิกุล และนำเสนอประเด็นที่คล้ายคลึงกัน ดังความตอนหนึ่งกล่าว ว่า

เพราะชีพนี้มีหัวใจซ่อนในร่าง จึงอ่อนไหวบอบบางเพราะถูกพร่า
ชีวิต...ไม่เท่าชีวิต...อนิจจา ธรรมชาติให้เกิดมาด้วยเล่ห์หยาบ
หัวใจฉัน...“หัวใจไม่ไร้ดอก” ไม่เอยงอกพันธุ์พงศ์ให้คงได้
แต่สิ่งที่อาจสืบทอด...ตลอดไป คือความ“เหงา”ในหัวใจพิกลพิการ
(เกาดอกไม้, 2528: 53, เน้นตามต้นฉบับ)

การตั้งชื่อบทกวีว่า “บุษบาบันร่ำพันพิลาป” และใช้นามปากกา “เกาดอกไม้” แสดงให้เห็นว่า ผู้แต่งมุ่งเชื่อมโยงเคเวียร์เข้ากับดอกไม้นั้น ขณะเดียวกัน ผู้พูดในบทกวี (poetic speaker) ที่แทนตัวเองว่า “ฉัน” ก็ตัดพ้อสังคมที่มองว่า เคเวียร์ไร้คุณค่าเพียงเพราะเป็น “ไม่ไร้ดอก” ที่ไม่สามารถสืบทอดเผ่าพันธุ์ได้ บทร่ำพันพิลาปของดอกไม้นี้จึงเป็นทั้งบทคร่ำครวญ (grief) และคำร้องทุกข์ (grievance) ของเคเวียร์ต่อสายตาดูแคลนของคนในสังคม ในตอนท้ายผู้แต่งกล่าวว่า สิ่งที่จะสืบทอดต่อไปก็คือ “ความเหงา” อันเป็นอารมณ์ร่วมของเคเวียร์ในสังคมที่ยึดถือในอุดมการณ์รักต่างเพศ คำกล่าวนี้คล้ายคลึงกับบทกวี “ตะวันดวงใหม่” ของ นิธิกุล ซึ่งถ่ายทอดความรู้สึกเจ็บปวดในฐานะอารมณ์ร่วมของเคเวียร์ ความคล้ายคลึงทั้งในด้านกลวิธีและเนื้อหาดังกล่าว ชี้ให้เห็นความสำคัญของการศึกษานิตยสารในฐานะเครือข่ายสื่อสารมวลชนที่นักเขียนและผู้อ่านมีปฏิสัมพันธ์กันผ่านการแลกเปลี่ยนแบ่งปันประสบการณ์

หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าผู้อ่านให้ความสนใจบทกวีในนิตยสารเกย์เหล่านี้ก็คือ จดหมายที่ผู้อ่านส่งมาถึงบรรณาธิการ ดังตัวอย่างจากผู้อ่านที่ใช้นามแฝงว่า “คิก...คัก” ได้ส่งจดหมายมาถึงบรรณาธิการนิตยสาร เกสรประสบการณ์ ปีที่ 1 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2528 โดยได้แต่งกลอนมาเสนอให้บรรณาธิการพิจารณาด้วยความตอนหนึ่งว่า

ผมเพิ่งจะรู้ว่า...ทำไมถึงยังมีคนอยากเป็นนักเขียนกันนัก...อยากเป็นคนทำหนังสือ

ก็ขนาดตัวผม...เขียนกลอนได้เพียงนิดหน่อย...ชักจะเคลิ้ม
มันสนุกตรงที่...เราสามารถทำได้จนออกมาเป็นรูปเป็นร่าง (สนอง
ความอยากของตัวเองจนสำเร็จ)

แต่มันไม่สนุกเลย..ถ้า...งานของเราไม่มีคุณค่า...พอที่จะให้คนอื่น
มาเหลือบแล [...]

หยิบปากกาขึ้นมาขยับอีกหน...

“ก้าวเท้าย่างบนทางที่ยาวไกล
พร้อมความนัยซ่อนไว้มิให้เห็น
สองข้างทางมีหนามขวากยากลำบาก
ความจำเป็นเพื่อชีวิตจึงบิดเบือน
แสรังทำกายคล้ายคนรอบๆ ข้าง
จึงอ้างว้างท่ามกลางเหล่าผองเพื่อน
ความสุขของชีวิตเกือบหวิดเลือน
เมื่อกลบเกลื่อนเพื่อนไว้ใจจึงตรม”

(คิก...คัก, 2528: 129-130, เน้นตามต้นฉบับ)

จะเห็นได้ว่า บทกลอนของ “คิก..คัก” ที่เขียนส่งมายังบรรณาธิการในคอลัมน์ตอบจดหมายของนิตยสาร *เกสรประสพการณ์* ถ่ายทอดประสบการณ์ของเกย์ที่ต้องปกปิดตัวตนแท้จริงของตนเองให้เป็นไปตามครรลองของสังคม จนทำให้รู้สึกโดดเดี่ยวและแปลกแยก อารมณ์ความรู้สึกเหล่านี้สอดคล้องไปกับประสบการณ์ของเคียร์ซึ่งถ่ายทอดอยู่ในบทกวีของนิตยสารดังกล่าว จึงกล่าวได้ว่า นิตยสารเกย์ได้เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านที่ไม่รู้จักกันมาสร้างชุมชนขึ้นผ่านอารมณ์ร่วม หรือดังที่ สันติสุข พระบุญญา ได้เสนอว่า นิตยสาร *เกสรประสพการณ์*

มีบทบาทในการสร้าง “ปริณทลสาธารณะอันแนบชิดของเควียร์” (queer intimate public) โดยอ้างอิงคำนิยามของ ลอเรนซ์ เบร์แลนซ์ (Lauren Berlant) ที่ว่า ปริณทลสาธารณะอันแนบชิดดังกล่าวคือพื้นที่ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้คนที่ซึ่งไม่รู้จักกันมาก่อนได้มาถักทอความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันผ่านการเชื่อมโยงอารมณ์ความรู้สึก (porous, affective scene of identification among strangers that promises a certain experience of belonging) (Prabunya, 2020; Berlant, 2008: vii)

การเป็นพื้นที่แลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ของชุมชนเควียร์ทำให้นิตยสารเกย์มีบทบาทอีกประการหนึ่งคือ การเป็นจดหมายเหตุแบบเควียร์ (queer archive) ซึ่งทำหน้าที่เก็บรักษาข้อมูลทาง “ประวัติศาสตร์” ของเควียร์เอาไว้ นอกจากการเป็นจดหมายเหตุในความหมายเชิงกายภาพในฐานะที่นิตยสารเหล่านี้ได้รับการแปลงเป็นไฟล์ดิจิทัลเก็บรักษาไว้ใน Thai Rainbow Archives แล้ว ความเป็นจดหมายเหตุในที่นี้ยังมีลักษณะแบบเควียร์ กล่าวคือเป็นแหล่งเก็บรักษาสิ่งที่เปราะบาง ไร้ความสำคัญ และเสี่ยงต่อการถูกทำให้สูญหายไปจากประวัติศาสตร์กระแสหลัก อันเกิดจากการประเมินคุณค่าทางประวัติศาสตร์ของเอกสารเหล่านี้ด้วยอคติทางเพศ การศึกษานิตยสารเกย์ช่วยแสดงให้เห็นว่า คุณค่าทางประวัติศาสตร์ของสื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ไม่ได้อยู่ที่การเป็นหลักฐานของความเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่มักขับเคลื่อนด้วยชนชั้นนำ หากแต่อยู่ที่การบันทึกอารมณ์ความรู้สึกของคนธรรมดาสามัญที่ช่วยยึดโยงอดีตกับปัจจุบันและอนาคตของเควียร์เข้าด้วยกัน (Cvetkovich, 2017: 179-183) หรือกล่าวได้ว่า การกลับไปศึกษานิตยสารเกย์ในฐานะจดหมายเหตุแบบเควียร์คือการทำให้จินตนาการเกี่ยวกับการสืบทอดเผ่าพันธุ์ผ่านประสบการณ์ทางอารมณ์ความรู้สึกในบทกวีข้างต้นกลายเป็นความจริง

3. ความโศกเศร้ากับจินตกรรมของชุมชนแบบเควียร์

การศึกษานิตยสารเกย์ในฐานะเครือข่ายผัสสาอารมณ์และจดหมายเหตุแบบเควียร์แสดงให้เห็นว่า อารมณ์ด้านลบ โดยเฉพาะความโศกเศร้าจากความ

รู้สึกเจ็บปวดหรือเปลียวเหงา ปรากฏในบทกวีหลายบทอย่างมีนัยสำคัญ ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้ศึกษาบทบาทของความโศกเศร้าในการสร้างจินตกรรมของชุมชนแบบควีร์ โดยอาศัยแนวคิดของนักวิชาการด้านควีร์ศึกษาและผัสสาอารมณ์ศึกษาซึ่งชี้ให้เห็นมิติทางการเมืองของอารมณ์ด้านลบแบบควีร์ (queer negativity) มาเป็นกรอบในการวิเคราะห์ ตัวอย่างงานที่สำคัญคือ หนังสือ *Feeling Backward: Loss and the Politics of Queer History* ของ เฮเธอร์ เลิฟ (Heather Love) ซึ่งมุ่งศึกษาอารมณ์ด้านลบ เช่น ความสิ้นหวัง ความโศกเศร้า ความเกลียดชังตัวเอง ความอับอาย ฯลฯ ในตัวบทวรรณกรรมเกี่ยวกับเกย์และเลสเบี้ยน เพื่อชี้ให้เห็นว่า การหันหลังกลับไปมองอดีตอันขมขื่นของควีร์ จะช่วยให้ประวัติศาสตร์ของการถูกกีดกัน ความรุนแรง และการเหยียดเพศ ไม่ถูกลบเลือนไปด้วยกระแสแห่งการทำให้อัตลักษณ์และเพศวิถีของควีร์กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกระแสหลัก (Love, 2009: 30)

แนวคิดเรื่องอารมณ์ด้านลบแบบควีร์ยังมีความสำคัญต่อการทำความเข้าใจแนวคิดเรื่องชุมชนแบบควีร์ เนื่องจากอารมณ์ด้านลบ เช่น ความรู้สึกอับอายจากการถูกสังคมตีตรา เป็นประสบการณ์ร่วมของควีร์ ทำให้ควีร์สื่อสารกันด้วยความเข้าอกเข้าใจ และกลายมาเป็นรูปแบบหนึ่งของความเอื้ออาทรต่อกัน จริยธรรมที่พัฒนาขึ้นบนพื้นฐานดังกล่าวทำให้สมาชิกในชุมชนแบบควีร์อยู่ในระนาบเดียวกัน แม้จะประกอบขึ้นจากกลุ่มคนที่แตกต่างหลากหลาย ในฐานะ “สมาคมของผู้ถูกปฏิเสธ” (*salons des refusés*)³ ชุมชนแบบควีร์ ถักทอสายสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นขึ้นจากประสบการณ์แห่งการถูกรังเกียจเคียดแค้นที่ซึ่งนำไปสู่การตระหนักว่า กรอบบรรทัดฐานของสังคมเป็นเพียงระบบศีลธรรมจอมปลอม ดังคำกล่าวที่ว่า

³ คำว่า “salons des refusés” มีที่มาจากแวดวงศิลปะ หมายถึง การจัดแสดงผลงานศิลปะที่ไม่ได้รับคัดเลือกให้จัดแสดงในพื้นที่ “ซาลง” ทางศิลปะของสถาบันทางศิลปะของฝรั่งเศส

Queers can be abusive, insulting, and vile towards one another, but because abjection is understood to be the shared condition they also know how to communicate through such camaraderie a moving and unexpected form of generosity [...] At its best, this ethic cuts against every form of hierarchy you could bring into the room. Queer scenes are the true salons des refusés, where the most heterogeneous people are brought into great intimacy by their common experience of being despised and rejected in a world of norms that they now recognize as false morality (Warner, 1999: 35-36)

ในการพินิจความโศกเศร้ากับจินตกรรมของชุมชนแบบควีร์ในบทวิ
ทั้ง 20 บทที่ เลือกมาศึกษา ผู้วิจัยแบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น
คือ ความโศกเศร้ากับการวิพากษ์บรรทัดฐานทางสังคม และความโศกเศร้ากับ
การถ่ายทอดเพศวิถีและความปรารถนาของควีร์ ทั้งสองประเด็นมีความคาบ
เกี่ยวกันแต่มีจุดเน้นที่ต่างกัน ดังจะได้อภิปรายต่อไป

3.1 ความโศกเศร้ากับการวิพากษ์บรรทัดฐานทางสังคม

นิตยสารเกย์เกิดขึ้นในบริบทที่สังคมไทยยังไม่เปิดกว้างยอมรับความแตก
ต่างหลากหลายทางเพศ การรับรู้เกี่ยวกับเกย์ในพื้นที่สื่อซึ่งเริ่มต้นในช่วงทศวรรษ
2500 ได้เชื่อมโยงเกย์เข้ากับความเสี่ยงทางศีลธรรมอันเป็นผลมาจากการ
รับอิทธิพลตะวันตก จากนั้นจึงมีวาทกรรมทางการแพทย์ที่เข้ามาอธิบายว่า ความ
เป็นเกย์มีสาเหตุมาจากความผิดปกติทางจิต หรืออาการ “เปี่ยงเบนทางเพศ” ที่
ควรบำบัดรักษา (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545: 57-96; 126-152) จนกระทั่งใน
ทศวรรษ 2520 นิตยสารเกย์ได้กลายมาเป็นพื้นที่ของการโต้กลับวาทกรรมกระแส
หลัก โดยนำเสนอความรู้เกี่ยวกับเพศวิถีและอัตลักษณ์ของเกย์อย่างหลากหลาย
เช่น สุขภาวะทางเพศ การยอมรับตัวเอง สิทธิเสรีภาพ และการส่งเสริมภาพ
ลักษณ์ของเกย์ในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม จนทำให้เกิดแนวคิดเรื่อง “กุลเกย์”
หรือเกย์ที่ดีตามกรอบบรรทัดฐานของสังคม (เทอดศักดิ์ ร่มจำปา, 2545: 156-166; 190)

การศึกษาความโศกเศร้าในบทกวีเคียวรีซีชี้ให้เห็นว่า การโต้กลับวาทกรรม กระแสหลักอาจกระทำการถ่ายทอดประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ความรู้สึก กล่าวคือ อารมณ์โศกเศร้าของเคียวรีซีนำเสนอให้เห็นผลของอคติทางเพศ และบรรทัดฐานทางสังคมที่กดทับการแสดงออกของเคียวรีซี ตัวอย่างจากบทกวี “ในความเปลี่ยว” ของ นิเศศน์ ในนิตยสาร นีออน ซึ่งพรรณานาการรักของเกย์ที่มาพบกันเพราะความเปลี่ยวเหงา แต่ขณะที่กำลังร่วมรักกันอยู่นั้น ผู้พูดในบทกวีก็รู้สึกเศร้า เพราะรู้ว่าความสัมพันธ์ของทั้งคู่ไม่สามารถสุขสมหวังได้ในสังคมที่ไม่ยอมรับเพศวิถีของพวกเขา ดังความตอนหนึ่งว่า

ธรรมชาติอาจสลายฝ่ายระบบ กฎสังคมก้าวทบประกบหลัง
จึงสับสน...การทลายท่าละล้าละลัง ไฟความหวังโรจน์เรืองแล้วเปลืองเชื้อ
เราได้พบกันในนามของความเปลี่ยว หัวใจเดียวเร่หัวใจไม่รู้เบื่อ
ป่วยการเปล่าจะหมายดาวอะคร้าวอะเครือ ประรณานี้ผ่าวเผื่อเพื่อชายเซย
(นิเศศน์, 2528: 6)

ในบทกวีนี้ ผู้แต่งนำเสนอความขัดแย้งระหว่าง “ธรรมชาติ” กับ “กฎสังคม” เพื่อชี้ให้เห็นว่า ความปรารถนาทางเพศนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ แต่กลับถูกบังคับควบคุมโดยกฎเกณฑ์ทางสังคม การตกอยู่ในอำนาจของกรอบบรรทัดฐานดังกล่าวนำไปสู่ความรู้สึกสับสนและสิ้นหวัง เนื่องจากตระหนักว่าตนไม่อาจทำทลายอำนาจดังกล่าวได้ ขณะเดียวกัน ความรู้สึกท้อแท้สิ้นหวังนี้เองที่เป็นเสมือนคำร้องทุกข์ของเคียวรีซี และกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามต่อระเบียบกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ขัดต่อความเป็นธรรมชาติของแรงขับทางเพศ หาก “ธรรมชาติ” หมายถึงสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปรกติธรรมดา ความฟ่ายแพ้ของธรรมชาติต่อกฎระเบียบที่มนุษย์สร้างขึ้นย่อมชี้ให้เห็นความผิดปกติของสังคมที่ถูกทำให้กลายเป็นเรื่องปรกติ หรือกล่าวได้ว่า การอ้าง “ธรรมชาติ” ในที่นี้คือการรื้อถอนมายาคติของความเป็นธรรมชาติ (denaturalization) ของบรรทัดฐานทางสังคม (Butler, 1999: xx-xxi)

การตั้งคำถามกับกฎเกณฑ์ทางสังคมโดยอ้างธรรมชาติ ยังปรากฏในบทกวีไม่มีชื่อของ นรินทร์ ผู้แต่งใช้รูปแบบกลอนเปล่าที่สั้นกระชับและเรียบง่ายมาถ่ายทอดบทสนทนาระหว่างแม่กับลูกชายในคำคืนหนึ่ง โดยลูกชายถามแม่ว่าตนผิดหรือที่เกิดมาเป็นแบบนี้ และแม่ได้ให้คำตอบว่า สิ่งที่ลูกเป็นอาจถูกตัดสินว่าผิดตามกฎเกณฑ์ของสังคม แต่ไม่ผิดไปจากกฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ

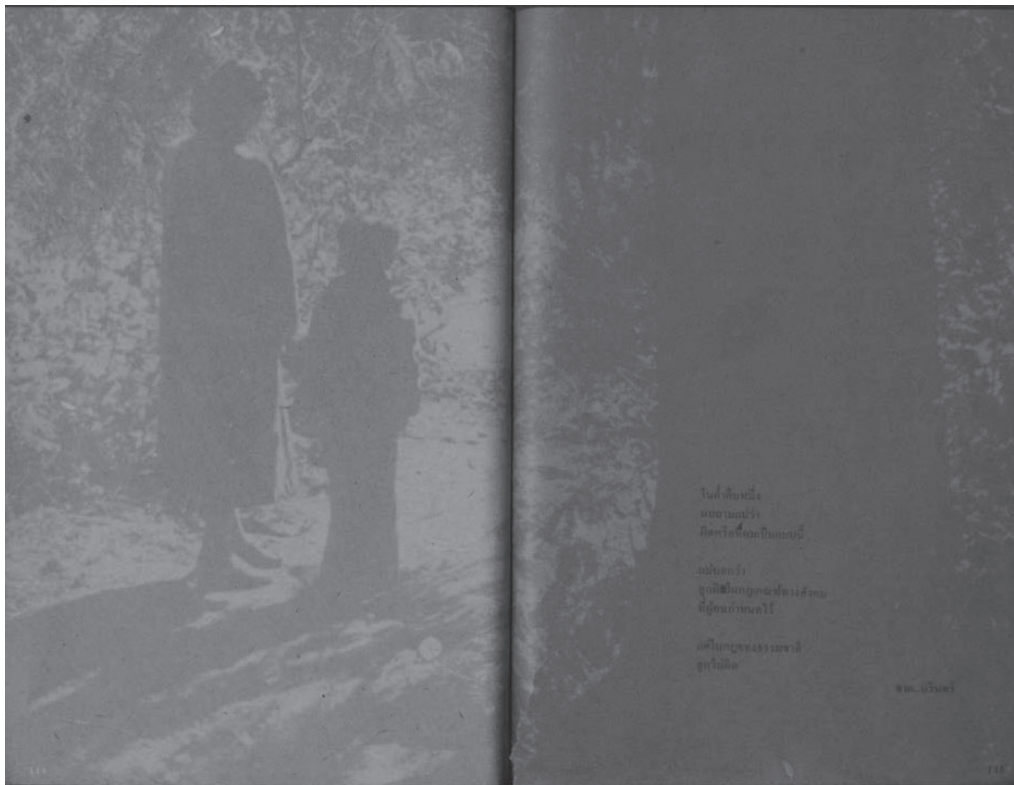
ในคำคืนหนึ่ง
ผมถามแม่ว่า
ผิดหรือที่ผมเป็นแบบนี้

แม่บอกว่า
ลูกผิดในกฎเกณฑ์ของสังคม
ที่ผู้คนกำหนดไว้

แต่ในกฎของธรรมชาติ
ลูกไม่ผิด

(นรินทร์, 2528: 114-115)

ภาพที่ 2 บทกวีไม่มีชื่อของ นรินทร์ และภาพประกอบในนิตยสาร เกสรประสบการณ์



การสร้างบทสนทนาระหว่างแม่กับลูกถ่ายทอดน้ำเสียงแห่งการปลอบประโลม โดยแสดงให้เห็นความเข้าใจของแม่ต่อตัวตนและเพศวิถีของลูก แม้ว่าผู้แต่งจะไม่ได้ระบุว่า “ความผิด” ของลูกในที่นี้หมายถึงเพศวิถีแบบเควีย์ร์ แต่บริบทการตีพิมพ์ในนิตยสารเกย์และคำอธิบายของแม่เรื่องความขัดแย้งระหว่าง “กฎเกณฑ์ของสังคม” กับ “กฎของธรรมชาติ” เชื่อให้ตีความว่าหมายถึงการมีเพศวิถีผิดแผกไปจากกรอบบรรทัดฐานทางสังคมที่ตั้งอยู่บนชนบรักต่างเพศ (heteronormativity) นอกจากการวิพากษ์บรรทัดฐานดังกล่าวผ่านคำพูดของแม่อย่างตรงไปตรงมาแล้ว บทกวีนี้ยังใช้สายสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูกมาเน้นย้ำความเป็น “ธรรมชาติ” ของเพศวิถีแบบเควีย์ร์ เนื่องจากความผูกพันระหว่างแม่กับลูกก็อาจพิจารณาว่าเป็นความรักตาม “ธรรมชาติ” เช่นเดียวกัน ความเข้าใจอกเข้าใจของแม่จึงสามารถคลายความรู้สึกผิด ความวิตกกังวล และความกังขาต่อตัวตนของลูกได้ นอกจากนี้ จะเห็นว่า นิตยสารใช้ภาพประกอบแม่

กับลูกชายที่กำลังจับมือกันท่ามกลางร่มเงาและแมกไม้มาช่วยสื่อถึงการปลดปล่อย
 ประโลมใจให้คลายความรู้สึกโศกเศร้า บทกวีนี้ตีพิมพ์อยู่บนฉากหลังซึ่งเป็นส่วน
 ลำต้นของไม้ใหญ่ อันสื่อต่อการเชื่อมโยงระหว่างความเป็นธรรมชาติของเพศวิถี
 ของเควียร์ ความรักระหว่างแม่กับลูก และการเติบโตของงอกงามของต้นไม้

ในบทกวี “เพลงปีใหม่” ของ นายอันตรธาน ตีพิมพ์ในนิตยสาร นีออน
 ผู้แต่งถ่ายทอดความรู้สึกโศกเศร้าของเควียร์อันเกิดจากความพลาดหวังเรื่องความรัก
 ความสัมพันธ์ เนื้อหาของบทกวีจึงคล้ายกับบท “ในความเปลี่ยว” ของ นิเศศน์
 แต่ในบทกวีนี้ผู้แต่งอธิบายว่า ความไม่สมปรารถนาของเควียร์เกิดจากภาวะเกลียด
 กลัวรักร่วมเพศที่ซึมซับเข้าไปในจิตสำนึก (internalized homophobia) ของคู่นอน

เสียงฉาบเสียงฉิ่ง	ดนตรีพรังไฟไสว
เฉลิมฉลองเอิกเกริกไกร	รับปีใหม่ทีเคลื่อนครบบรรจบริย
ความรัก...รอยยิ้ม...แย้มโล	ยิ่งเย้ยหยันยำโศกเศร้าสร้อย
ปีใหม่นี้หมองเรล่องลอย	เคว้งคว้างคอยหัวใจใครให้มาครอง
น่าสมเพชเวทนาคนอาภัพ	ทุกอารมณ์ลุ่มด้นลับล่อง
พรปีใหม่คือภัยเย็นเยือนย่อน	เป็นเพลงพ้องระบำมารผลาญล้าง
ก็เพราะชายคนนั้น..	มาจุดฝันกระจ่างลามในความว่าง
สัญญาจะโอบเอื้อความอ้างว้าง	ประคองข้างร่างไร้...ด้วยความรัก
ชั่ววูบที่กลกกลามไหม้	ชั่ววูบที่หัวใจจงจำหลัก
สัมผัสล้าธรรมชาติดองอาจนัก	ทะยานทักฟ้าค่อนคลอนแผ่นดิน
แล้วจวบจบทนท้าวร้ายล้น	เมื่อผู้ชายคนนั้นผันหน้าผิน
ประณามที่สองชายร้ายมลทิน	ชีพจึงสิ้นแรงหวังจะสั่งการ
นาทีที่ปีเก่าเร้าความหลัง	ปีเก่าร้างปีใหม่วูบไหวผ่าน
ชายคนนั้นละฝัน...ลืมนวันวาน	เขาก้าวผ่านปีใหม่ไปคนเดียว
เสียงฉาบเสียงฉิ่ง...	ฉลองการถูกทิ้ง...โดดเดี่ยว
เรายิ้มรับปีใหม่อยู้อยู่เดียว	ค่อยๆ เงือนเศษเสี้ยวชีวิตตัว
	(นายอันตรธาน, 2530: 18)

ผู้แต่งใช้ฉากวันขึ้นปีใหม่ซึ่งเต็มไปด้วยบรรยากาศของการเฉลิมฉลอง มาถ่ายทอดความรู้สึกโดดเดี่ยวและแปลกแยกของผู้พูดในบทกวี ความรื่นเริงของโลกประหนึ่งกำลัง “เย็นห้าน” ความโศกเศร้าของผู้พูดที่อยู่ในภาวะตรอมใจเพราะขาดความรัก นอกจากนี้ การเปลี่ยนผ่านจากปีเก่าไปสู่ปีใหม่ยังขัดแย้งกับภาวะทางจิตใจของผู้พูดที่ยังคงติดอยู่กับความทรงจำเกี่ยวกับเทศกาลปีใหม่ที่ผ่านมา การเวียนกลับมาสู่ปีใหม่อีกครั้งจึงย้ำเตือนความหลังมากกว่าการก้าวไปข้างหน้า ดังที่ผู้แต่งกล่าวว่า “นาฬิกาที่ปีเก่าเร้าความหลัง ปีเการั้งปีใหม่วูบไหวผ่าน” จินตภาพของเวลาในบทกวีนี้จึงแสดงให้เห็น “ความล้าหลังแบบควีร์” (queer backwardness) ซึ่งสัมพันธ์กับอารมณ์ด้านลบที่เหนียวรั้งควีร์ให้ติดอยู่กับอดีต เช่น ความเสียใจ ความหดหู่ ความผิดหวัง ฯลฯ ประวัติศาสตร์ของควีร์ที่เน้นการย้อนมองไปยังอดีตเช่นนี้นำไปสู่การวิพากษ์แนวคิดเรื่อง “ความก้าวหน้า” ในเรื่องเล่าเกี่ยวกับเกี่ยวกับภาวะสมัยใหม่ (Love, 2009: 6-7) ในบทกวีนี้ การเปลี่ยนแปลงของเวลาไม่ได้นำไปสู่ความก้าวหน้า หากแต่ถูกเชื่อมโยงกับความรู้สึกเจ็บปวดและการเสื่อมสลายของชีวิต ดังในวรรคสุดท้ายที่ว่าเวลาที่ผ่านพ้นไป “ค่อยๆ เนือนเศษเสี้ยวชีวิตตัว”

อารมณ์โศกเศร้าของผู้พูดในบทกวีนี้มาจากความทรงจำเกี่ยวกับความปรารถนาทางเพศที่ไม่สมหวัง ผู้แต่งพรรณนาความรักที่ดูดัดในคืนปีใหม่ โดยเปรียบเทียบความปรารถนา กับเปลวเพลิงที่ปะทุลามไหม้ และใช้ลีลาแบบบทอัศจรรย์ในวรรณคดีไทย (“ทะยานทักฟ้าค่อนข้างคลอนแคลนดิน”) เพื่อถ่ายทอดความรื่นรมย์ทางผัสสะตามวิถีแห่งธรรมชาติ (“สัมผัสล้าธรรมชาติองอาจนัก”) อย่างไรก็ตาม อารมณ์ที่กำลังพุ่งทะยานดังกล่าวกลับต้องสะดุดหยุดลงอย่างกะทันหัน เนื่องจากค่อนนอนของผู้พูดได้กล่าวประณามการกระทำของทั้งสอง โดยมองว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศดังกล่าวเป็น “มลทิน” ที่น่ารังเกียจ ประสพการณ์ดังกล่าวได้สร้างความเจ็บปวดและประทับใจรอยแผลไว้ในความทรงจำของผู้พูด ดังนั้น เมื่อปีใหม่เวียนกลับมาอีกครั้ง จึงทำให้บาดแผลดังกล่าวผุดขึ้นอีกครั้งในความทรงจำ

นอกจากความโศกเศร้าของผู้พูดในบทกวีแล้ว เราอาจตีความได้ว่าความรู้สึกผิด รังเกียจ และชิงชังของ “ชายคนนั้น” เป็นความโศกเศร้าอีกรูปแบบหนึ่ง

ด้วย จูดิธ บัตเลอร์ (Judith Butler) เสนอว่า ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ของ ซิกมุนด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud) เกี่ยวกับกระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางเพศในวัยเด็กตั้งอยู่บนพื้นฐานของข้อห้ามว่าด้วยเพศสัมพันธ์ในสายเลือด ดังเช่นกรณีปมอิดิปัส (Oedipal complex) ที่เด็กผู้ชายเรียนรู้ “ความเป็นชาย” จากความปรารถนาที่เขามีต่อแม่ และการเลียนแบบเพื่อช่วงชิง “ความเป็นชาย” กับพ่อ เนื่องจากความปรารถนาต่อแม่เป็นสิ่งต้องห้าม ความเป็นชายของเด็กผู้ชายจึงพัฒนาขึ้นจากการปฏิเสธ “ความเป็นหญิง” ของแม่ด้วย บัตเลอร์กล่าวว่า คำอธิบายของฟรอยด์ปิดกั้นความเป็นไปได้อีกอย่างหนึ่ง นั่นคือโอกาสที่เด็กชายจะมีความปรารถนากับพ่อ หรือเด็กหญิงจะมีความปรารถนากับแม่ ดังนั้นข้อห้ามที่ถูกห้ามไว้ล่วงหน้า (foreclosed) ก็คือความปรารถนาเพศเดียวกัน (homosexual desire) บัตเลอร์นำแนวคิดของฟรอยด์อีกแนวคิดหนึ่งมาขยายความเพิ่มเติม นั่นคือ ภาวะโศกเศร้าตรอมใจ (melancholia) ซึ่งเป็นกลไกทางจิตเมื่อเกิดความสูญเสีย โดยจิตได้สำนึกจะผนวกเอาวัตถุแห่งความสูญเสียเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอัตตา (ego) ในกรณีการก่อรูปอัตลักษณ์ทางเพศในกรอบบรรทัดฐานแบบรักต่างเพศนี้ วัตถุแห่งความสูญเสียก็คือความปรารถนาเพศเดียวกัน ในแง่นี้ ความเป็นชายและความเป็นหญิงจึงประกอบสร้างขึ้นผ่านภาวะโศกเศร้าตรอมใจ โดยในกระบวนการดังกล่าว ความปรารถนาเพศเดียวกันได้เข้าไปหลอมรวมกับอัตตาในฐานะความสูญเสียที่ไม่มีโอกาสหรือไม่สามารถคร่ำครวญได้ (the internalization of the ungrieved and ungrievable homosexual cathexis/disavowed grief) (Butler, 1997: 132-139)

แนวคิดของ จูดิธ บัตเลอร์ ช่วยอธิบายความรู้สึกผิดและการตำหนิตนเองเมื่อเกิดความปรารถนาต่อเพศเดียวกัน ทั้งนี้เนื่องจากความปรารถนาดังกล่าวเป็นความสูญเสียที่ไม่ได้รับการเยียวยาผ่านกระบวนการคร่ำครวญ จึงวนกลับมาในรูปแบบของความรู้สึกผิด ดังคำกล่าวที่ว่า “The prohibition on homosexuality preempts the process of grief and prompts a melancholic identification which effectively turns homosexual desire back upon itself. This turning back upon itself is precisely the action of self-beratement

and guilt.” (Butler, 1997: 142) ในบทกวี “เพลงปีใหม่” ที่ยกมานี้ จะเห็นว่าการที่ “ชายคนนั้น” กล่าวประณามพฤติกรรมรักร่วมเพศว่าเป็นมลทิน ไม่ใช่เพียงการประณามผู้พูดในบทกวี หากแต่เป็นการกล่าวโทษตนเองด้วย เพราะเขาเป็นคนเริ่มต้น “จุดฝืนกระจำงลามในความว่าง” ด้วยคำหวานต่างๆ จนนำไปสู่การร่วมรักอันเร้าร้อน ก่อนที่จะหยุดการกระทำลงอย่างกะทันหัน แม้ผู้แต่งจะไม่ได้อธิบายความรู้สึกนึกคิดของเขาให้อ่านรับรู้ แต่การกระทำของเขาเอื้อให้ตีความว่า เกิดจากความรู้สึกผิดอันเนื่องมาจากการปฏิเสธความปรารถนาของตนเอง

การถ่ายทอดอารมณ์โศกเศร้าหลากหลายมิติในบทกวีเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า อคติทางเพศเป็นประสบการณ์ร่วมที่เกยในยุคดังกล่าวต้องเผชิญอยู่ในชีวิตประจำวัน นอกจากข้อมูลจากวิทยานิพนธ์ของ เทอดศักดิ์ ร่มจำปา ที่ทำให้เห็นว่า วาทกรรมกระแสหลักเกี่ยวกับเกย์ในยุคนี้มักนำเสนอเพศวิถีแบบเกย์ว่าเป็นสิ่งผิดศีลธรรมหรืออาการผิดปกติทางจิตแล้ว ในพื้นที่ของนิตยสารเองก็มีตัวอย่างของภาวะเกลียดกลัวคนรักเพศเดียวกัน ดังในจดหมายจากผู้อ่านที่ใช้ชื่อ “โป๊ต” ซึ่งเขียนถึงบรรณาธิการนิตยสาร นีออน ความยาวเกือบ 3 หน้ากระดาษ เพื่อดำเนินนิตยสารว่าเป็นสื่อเผยแพร่เรื่องราวเกี่ยวกับเกย์ อันเป็นการสนับสนุนให้ผู้ชายกลายเป็นเกย์มากขึ้น ดังความตอนหนึ่งว่า “ไม่เข้าใจเลยว่าทำไมคุณถึงสร้างนิตยสารที่ส่งเสริมให้ผู้ชายเป็นเกย์มากขึ้น [...] ยอมรับว่าเกลียดเกย์ เกลียด เพราะเจอแต่เกย์ทรมานๆ และผิดหวังในชายไทย เหตุใดจึงมีอารมณ์หวั่นไหว คุณคงทราบแล้วว่า คนเป็นเกย์ย่อมมีอารมณ์อ่อนไหว นิสัยกระเดียดมาทางผู้หญิง แล้วอนาคตชายไทยมีเต็มไปด้วยชาตรีกระตุงกระตึงหรือ?” (โป๊ต, 2528: 127-128) บรรณาธิการได้ตอบกลับไปว่า

คุณโป๊ตที่รัก

เราตัดสินใจอยู่นานว่าจะตอบจดหมายของคุณดีหรือไม่ เพราะการตอบจดหมายของคุณเสี่ยงต่อการทำร้ายความรู้สึกของคนอ่านของเราเอง แต่คนอ่านของเราก็ควรจะได้ยินเรื่องนี้กันบ้าง และคุณเองก็ควรจะได้ฟังคำชี้แจงบ้าง [...]

คุณรู้ไหม...ถ้าเราส่งเสริมให้คนเป็นเกย์หรือเป็นอะไรก็ได้ เราจะส่งเสริมให้เขาเป็นคนธรรมดา เพราะอย่างนั้นชีวิตเขาจะง่ายและมีความสุขกว่านี้มาก แต่ที่เราทำได้คือเป็นเพื่อนเขา เอาใจใส่ ช่วยแนะนำในสิ่งที่คิดว่าดีสำหรับเขา ไม่ว่าจะเป็นทางการแพทย์ ทางจิตวิทยา ทางการสนองทางอารมณ์และจิตใจ และในทุกๆ ทางที่เราคิดว่า คนๆ หนึ่งควรจะได้จากหนังสือเล่มหนึ่ง

(วีร์ นิติ, 2528: 129-130)

คำอธิบายของบรรณาธิการแสดงให้เห็นบทบาทของนิตยสารเกย์ในการต่อสู้กับอคติทางเพศ หรือที่ เทอดศักดิ์ ร่มจำปา เสนอว่าเป็นพื้นที่ในการโต้กลับวาทกรรมกระแสหลักเกี่ยวกับเกย์ การโต้กลับในที่นี้ไม่ใช่เพียงการนำเสนอความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกย์เท่านั้น หากแต่ยังหมายถึงการเป็น “เพื่อนใจ” ที่ตอบสนองความต้องการด้านอารมณ์และจิตใจด้วย ด้วยเหตุนี้ การศึกษาบทกวีในนิตยสารเหล่านี้จึงช่วยชี้ให้เห็นความสำคัญของความโศกเศร้าในการสร้างแหล่งพักพิงทางอารมณ์ที่ยึดโยงชุมชนควียร์เข้าด้วยกัน อนึ่ง มีข้อน่าสังเกตว่า บทกวีไม่ได้โต้กลับวาทกรรมกระแสหลักด้วยการนำเสนอภาพเกย์ตามกรอบบรรทัดฐานทางสังคม (gay normalization) ดังปรากฏในแนวคิดเรื่อง “กุลเกย์” ที่ เทอดศักดิ์ ร่มจำปา กล่าวถึง ในทางตรงกันข้าม ความโศกเศร้านำเสนอภาพเกย์ในฐานะสิ่งชำรุดทางอารมณ์ เพื่อตั้งคำถามต่อบรรทัดฐานทางสังคมที่ปิดกั้นความปรารถนาและเพศวิถีแบบควียร์

3.2 ความโศกเศร้ากับการถ่ายทอดเพศวิถีและความปรารถนาของควียร์

ความปรารถนาที่เป็นไปไม่ได้ ประสบการณ์ทางเพศที่ล้มเหลว และความรักที่จบลงด้วยความสูญเสีย ปรากฏอย่างสม่ำเสมอในวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ของควียร์ (Love, 2009: 21) ในบทกวีที่วิเคราะห์ข้างต้นก็จะเห็นได้ว่าความโศกเศร้าเป็นผลมาจากประสบการณ์แห่งความผิดหวังในเรื่องความรักความใคร่เช่นเดียวกัน โดยผู้แต่งใช้อารมณ์โศกดังกล่าวมาตั้งคำถามต่อบรรทัดฐานทางสังคมและชนบรักต่างเพศ ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยจะได้อภิปรายความโศกเศร้าที่นำไป

สู่การพินิจใคร่ครวญเกี่ยวกับเพศวิถีและความปรารถนาของควีเยร์ที่ลุ่มเหลวเช่นเดียวกัน หากแต่ความลุ่มเหลวในที่นี้เน้นมิติของการดำรงอยู่และภววิทยา (existential/ontological) มากกว่ามิติทางสังคมและประวัติศาสตร์ (social/historical) แน่นนอนว่าปัญหาเกี่ยวกับควีเยร์ใน 2 มิตินี้ไม่ได้แยกขาดจากกัน เพราะเราอาจกล่าวได้ว่า ความรู้สึกละอายในเชิงการดำรงอยู่ของควีเยร์ (การเกิดเป็นควีเยร์มาพร้อมกับความลุ่มเหลว) มีสาเหตุมาจากสภาพสังคมที่เชิดชูอุดมการณ์รักต่างเพศ (สังคมทำให้ควีเยร์เป็นผู้ลุ่มเหลว) อย่างไรก็ตาม จุดเน้นที่แตกต่างกันน่าจะช่วยให้มองเห็นการตีความประสบการณ์ของควีเยร์ในมุมมองที่หลากหลายยิ่งขึ้น

บทกวีจำนวนมากในนิตยสารเกย์มักใช้คำ ความเปรียบ หรือจินตภาพที่สื่อถึงความเป็นมายาและความลวง เช่น เงาม ความฝัน ความมืด ภูตผี การหลอกหลอน เปลือก ฯลฯ อันเชื่อมโยงกับความรักและความปรารถนาของควีเยร์ที่ไม่สามารถเกิดขึ้นได้จริง ดังตัวอย่างจากข้อความที่ขีดเส้นใต้ในบทกวีต่อไปนี้

“เงาฝัน”

นั่งตุ๊กตุ๊กไปพัฒนพงศ์
จำแลงสร้างไว้ทั้งนั้น

ด้วยลุ่มหลงแสงเงาฝัน

ชีวิตนั้นก็ปลอมแปลงอยู่คล้าย
(อันตรธาน, 2527: 50)

“บุษบาบันรำพันพิลาป”

หัวใจฉันไม่ค้างร้าง
บนลำต้นยืนตายคล้ายรูปเงา

มันแขวนค้างอยู่ระหว่างปลายกิ่งเหงา
ปีศาจเศร้าเฝ้าครวญพ้อขอชีวิต

(เงาดอกไม้, 2528: 53)

“นี่เพราะฉันปรารถนา”

มนุษย์ชาติละทิ้งความศรัทธา วิหารเป็นป่าช้าให้ผีผ่าน
บทเพลงสวดปวดร้าวนานเท่านั้น เป็นเสียงขานปีศาจอันถอนหายใจ
ก็วับดับลงไปเช่นนั้น จุดความฝันล้มเอียงกับเสียงให้
ไฟดับแต่เหมือนกับอยู่กลางไฟ ซึ่งเผาไหม้จิตวิญญาณลานละลาย
(วิเศษสาลี, 2528:29)

“มิติแห่งดวงดาว”

ความผิดหวังสั่งสมถึงยมโลก เสพความโศก ไร้ยางกลางโลกหลอน
จิตสำนึกย่อยยับแม่หลับนอน ทวนสะท้อนเศร้าให้ยืมแม่ลืมตา
ความผิดกระชั้นรอกเมื่อก่อร่าง แล้วมอบความอ้างว้าง...หวาดผวา
ประดับกายพรายเปรตเมื่อเกิดมา ในสมณูราตริดับที่อับดาว
(ใบไม้แห้ง, 2530: 9)

บทกวีที่ยกมาข้างต้นเป็นทั้งบทคร่ำครวญและใคร่ครวญเกี่ยวกับความปรารถนาของเควียร์ โดยผู้แต่งมักเปรียบเทียบความปรารถนาดังกล่าวกับภาพลวงตา ดังในบทกวี “เงาฝัน” ที่บรรยายวัฒนธรรมการหาหุ่นนอนของเกย์ในสถานเริงรมย์ย่านพัฒน์พงศ์ว่า เป็นความลุ่มหลงในแสงสีและความบันเทิง ซึ่งล้วนแต่เป็นมายา เช่นเดียวกับชีวิตของเกย์ซึ่งถูกมองว่าเป็นสิ่ง “ปลอมแปลง” ในสายตาของสังคม การตั้งชื่อบทกวีว่า “เงาฝัน” และการใช้ความเปรียบดังกล่าวในตัวบทเน้นย้ำให้เห็นภาพลวง (เงา) ของสิ่งที่ไม่อาจเป็นความจริง (ฝัน) อันเชื่อมโยงกับเพศวิถีของเควียร์ นอกจากนี้ อาจกล่าวได้ว่า แม้แต่การใช้นามแฝง “อันตรธาน” อันหมายถึง สูญหายไป ลับไป ก็สอดคล้องกับความไม่จริงยั่งยืนของความฝันด้วย⁴ อนึ่ง แม้จินตภาพของความลวงดังกล่าวจะมีนัยหยาบหยันตนเองอยู่ในที่ แต่ก็มิมีน้ำเสียงปลอมประโลมด้วย ดังจะเห็นว่า การใช้รูปแบบการ

⁴ บทกวี “เงาฝัน” เป็นผลงานชิ้นแรกของ อันตรธาน ที่ตีพิมพ์ในนิตยสาร นีออน การเลือกใช้นามแฝงจึงมีนัยสำคัญที่อาจเชื่อมโยงกับเนื้อหาของบทกวี

แต่ง “บทเห่กล่อม” ที่สัมพันธ์กับชีวิตกลางคืนและการพูดถึงความฝัน ในตอนท้ายผู้แต่งกล่าวว่า “เมื่อชีวิตสุดทางที่ความตาย ควรตะกายสุดเดช...แสงสวรรค์” เพื่อแสดงให้เห็นความมุ่งมั่นและการต่อสู้ดิ้นรนของเกย์ที่จะแสวงหาความรื่นรมย์ในโลกอันเป็นมายาดังกล่าว

ในบทกวี “บุษบาบันร่ำพันพิลาป” ของ เกาตอกไม้ “นี่เพราะฉันปรารถนา” ของ วิเศษสาลี และ “มิติแห่งดวงดาว” ของ ใบไม้แห้ง ผู้แต่งไม่ได้กล่าวถึงเพศวิถีแบบเควียร์โดยตรง หากแต่มุ่งพิจารณาปัญหาในเชิงการดำรงอยู่ของเควียร์ กล่าวคือ ความเป็นมาय่านั้นไม่ใช่เพียงเพราะวิถีปฏิบัติของเกย์ หากแต่เป็นเพราะการเกิดมาเป็นเกย์ ในบทกวี “บุษบาบันร่ำพันพิลาป” ผู้พูดในบทกวีกล่าวว่า ตนเองมีหัวใจและร่างกายที่แยกจากกัน ส่วนที่เป็นจิตใจนั้นสิงสถิตอยู่อย่างโดดเดี่ยวบนกิ่งของต้นไม้ที่กำลังยืนต้นตาย แลดูคล้ายกับเงาหลอนของปีศาจแห่งความโศกเศร้า สัญลักษณ์ของความตายยังปรากฏในบทกวี “นี่เพราะฉันปรารถนา” ที่สร้างภาพขัดแย้งระหว่างสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในศาสนา เช่น วิหารและเสียงสวด กับป่าช้าและเสียงขับขานของปีศาจ เพื่อถ่ายทอดให้เห็นความทุกข์อันเกิดจากการความปรารถนาที่ล้มเหลว ส่วนบทกวี “มิติแห่งดวงดาว” ก็กล่าวถึง “ยมโลก” เพื่อสื่อถึงความผิดหวังซ้ำแล้วซ้ำเล่าที่ตามหลอกหลอนเกย์ตั้งแต่เกิด (“ความผิดฝันกระชั้นรอกเมื่อก่อร่าง”) จนกระทั่งตาย (“ความผิดหวังสั่งสมถึงยมโลก”) กล่าวได้ว่า ผู้แต่งเหล่านี้ถ่ายทอดให้เห็นความเปราะบางแห่งการดำรงอยู่ (existential vulnerability) ที่ทำให้การมีชีวิตอยู่ของเควียร์ไม่ต่างกับภาวะตายทั้งเป็น

การเชื่อมโยงความปรารถนาของเควียร์กับความเป็นมายาและความไม่จีรังยั่งยืนปรากฏอย่างมีนัยสำคัญในวรรณกรรมเกย์ของไทย เนื่องจากอิทธิพลของความคิดความเชื่อทางพุทธศาสนา (นัทธนัย ประสานนาม, 2556: 127-136) ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเพศวิถีแบบเควียร์กับพุทธศาสนา อาณิกาฟูร์มันน์ (Arnika Fuhrmann) ได้เสนอแนวคิดเรื่อง “โศกาสูตรแบบพุทธ” (Buddhist melancholia) เพื่อพิจารณาการนำเสนอความตายและความสูญเสียในภาพยนตร์ไทยร่วมสมัยที่หยิบยืมแนวคิด จินตภาพ หรืออนุภาคทางพุทธ

ศาสนามาใช้ พุर्मันน์พบว่า องค์ประกอบแบบพุทธในตัวบทเหล่านี้ไม่ได้มุ่งสอนเรื่องความเป็นอนิจจังและการปล่อยวาง หากแต่ช่วยขับเน้นความเข้มข้นของความปรารถนา หรือกล่าวได้ว่า โศกาดูรแบบพุทธเป็นการทำให้ความสูญเสียกลายเป็นเรื่องอีโรติก (the eroticization of the sphere of loss) มากกว่าการสอนหลักธรรมทางศาสนา (Fuhrmann, 2016: 2) เมื่อนำแนวคิดดังกล่าวไปสนทนากับทฤษฎีเกี่ยวกับอารมณ์ด้านลบของเคียร์ พุर्मันน์เสนอว่า แนวคิดเรื่องความเป็นอนิจจัง (impermanence) ในพุทธศาสนามีส่วนสอดคล้องกับการอธิบายเชิงทฤษฎีเกี่ยวกับความปรารถนาของเคียร์ที่ไม่จีรังยั่งยืนหรือปฏิเสธการมีอนาคต (Edelman, 2004) แต่ขณะเดียวกัน โศกาดูรแบบพุทธในตัวบทภาพยนตร์เน้นการชะลอเวลา (deferral) แห่งความยึดติดออกไป เพื่อเปิดพื้นที่ให้แก่การใคร่ครวญและคร่ำครวญเกี่ยวกับความปรารถนา (Fuhrmann, 2016: 17-18) มากกว่าการปฏิเสธอนาคตอย่างสิ้นเชิง

การถ่ายทอดความปรารถนาของเคียร์ในบทกวีบางบทจากนิยายสารเกย์สามารถนำมาพิจารณาตีความตามกรอบแนวคิดดังกล่าวได้ ตัวอย่างเช่น บทกวี “ในความเปลี่ยว” ที่มีการนำเรื่องเล่าและแนวคิดทางพุทธศาสนามาถ่ายทอดเรื่องความเป็นอนิจจังคู่ขนานไปอารมณ์ปรารถนาอันคุชอน

เราพบกันในนามของความเปลี่ยว หัวใจเศร้าเราเฝ้ารออย่างหงอยเหงา	
ในโลกกว้างอย่างนี้มีแต่เรา	พ้อกับเงาทั้งที่เห็นไม่เป็นจริง
ลอยชีวิตไปตามความอ่อนไหว	แล้วหลับใหลในฝันอันอ้ออึง
ในความมืดเรารู้จักที่פקพิง	ถ้วนทุกสิ่งถูกอำพรางระหว่างกัน
เสน่หาอารมณ์ร้อนอ่อนละเอียด	สยายร่างพรางเหยียดขวัญเบียดขวัญ
เกลียวกล้ำเนื้อร้อนระอุ...ดูดัน	ส่องแสงฝันสวรรค์สวาท...หยาดพราว
วิมานเอ๋ยวิมานจิวลิวัลละล่อง	วิญญาณหนุ่มหนุ่มท่องทะเลหา

สองชายกายกรขึ้นซ้อนดาว จะเหนียวน้ำวหวัใจเฝ้ามถึงฉิมพลี
รอความจริงประทับตาบลภาพหลอน บทเพลงวอนยังไกลมาจากที่นี้
ดอกไม้เพลิงสีเนหาแห่งราตรี ยังจะไม่แย้มคล้อยอย่างจีรัง
(นิเศศน์, 2528: 6)

คำและความเปรียบเกี่ยวกับมายาภาพของความปรารถนา เช่น เงาม ความมืด ความฝัน ภาพหลอน การอำพราง ปรากฏอยู่ตลอดบทกวีนี้เช่นเดียวกับบทกวีอื่นๆ ที่วิเคราะห์ไปแล้วข้างต้น ผู้พูดในบทกวีวาดหวังให้ความรักที่มีพื้นฐานจากความรู้สึกเปล่าเปลี่ยวของทั้งสองคนมาเติมเต็มความว่างเปล่าให้แก่กันและกัน (“รอความจริงประทับตาบลภาพหลอน”) แต่กลับพบว่า ความรักครั้งนี้ก็ไม่จีรังยั่งยืนดังเช่นทุกครั้ง กวีใช้อุปลักษณ์ “ดอกไม้เพลิงสีเนหา” ซึ่งสามารถตีความได้หลายนัย ไม่ว่าจะเป็นแสงสว่างที่ช่วยขับไล่ความมืดอันปกปิดตัวตนของเควียร์ (“ในความมืดเรารู้จักที่พักพิง”) การเฉลิมฉลอง ความเร่าร้อน หรือการปะทุของความปรารถนา อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของดอกไม้ไฟก็คือความไม่จีรังยั่งยืน ความงามของดอกไม้ไฟสว่างวาบบนท้องฟ้าเพียงครู่เดียว ก่อนจะสลายหายไปในความมืด การใช้ความเปรียบของดอกไม้ไฟจึงเน้นย้ำแนวคิดเรื่องความอนิจจังของความปรารถนาแบบเควียร์อย่างเด่นชัด

ในช่วงเวลาแห่งการใคร่ครวญเกี่ยวกับความเป็นมายาและความเป็นอนิจจังของความปรารถนาซึ่งมีนัยทางพุทธศาสนาดังกล่าว ผู้แต่งได้พรรณนาฉากร่วมรักอันเร่าร้อนระหว่างคู่รักอย่างละเอียดในลักษณะวรรณกรรมอีโรติก นัยทางศาสนายังปรากฏในบทพรรณนาดังกล่าวผ่านการอ้างถึง “วิมานจิว” หรือวิมานฉิมพลี ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายจากวรรณคดีเรื่อง *กาเกี* อันมีต้นเค้ามาจาก *กุณาลชาดก* ในพระไตรปิฎก แม้เนื้อเรื่อง *กาเกี* จะมุ่งแสดงให้เห็นโทษของความลุ่มหลงในกาม แต่ผู้อ่านมักจดจำภาพของวิมานฉิมพลีอันเป็น “รังรัก” ของพญาครุฑกับนางกาคีที่เต็มไปด้วยความรื่นรมย์ การหยิบยืมอนุภาคของวิมานฉิมพลีมาใช้พรรณนาฉากรักของเกย์จึงมีทั้งนัยของการเล่นล้อกับขนบรักต่างเพศและวรรณกรรมพุทธศาสนา เมื่อพิจารณาควบคู่ไปกับแนวคิดเรื่องความไม่จีรังที่นำ

เสนอลดท้งบทกวีแล้ว จะเห็นว่า ผู้แต่งนำแนวคิด เรื่องเล่า และจินตภาพจาก พุทธศาสนา มาขับเน้นความปรารถนาของเควียร์มากกว่าการสั่งสอนหลักธรรม การปรากฏร่วมของแนวคิดเรื่องความเป็นอนิจจังกับอารมณ์ปรารถนายัง พบในบทกวี “อันเป็นความคุ้นเคย” ของ อันตรธาน ซึ่งมีบทพรรณนาจากรักตาม ลักษณะของบทกวีอีโรติก และจบลงด้วยความรู้สึกสูญเสียเช่นเดียวกับบทกวี “ในความเปลี่ยว” ของ นิเศศน์ ช้างต้น

ดั่งเกลียวเชือกขมวดขึง...ขึงขัง	กระหวัดรัดร่างรั้งระโหยหาย
ด้วยอารมณ์แค้นคลั่ง...ฆ่าให้ตาย	หรือด้วยแรงสวาทหมายซึ่งคล้ายแค้น
มอบเลือดเนื้อเจือจางน่านสยิว	หัวใจปลิวประเลงผืน...อกสั่นแขวน
กลางเลื่อนเลื่อนวิมานสะท้านแดน	แล้วพลัดตกเมืองแมนมอดม้วย
ริมฝีปากอาบอímแ้มยímเย็น	เผยอโลมดาวเดือนระดะสวย
เรียวนี้่วสอดเรียวนี้่วรี่วระรวย	เกร็ง...กำ...กระหน่ำด้วยช่วยกามกาย
ละเลงเรีกรวมสวาทปรารถนา	คลายกลัมนื้ออ่อนล้าเลือดแรงสลาย
อุทกธารกระฉานกระฉอกฉ่ำคล้าย	หยาดน้ำค้างพร่างพรายด้วยลายรัก
เกลียวเชือกขมวดขึง...คลายขาด	วิมานล่มวิปลาสะยอด้เหี้ยนหัก
ก็เปล่าเปลืองจะโยกเยิ่งย้ายยัก	มันจมปลักเสน่ห์์สูญอาดูรเดียว
สวัสดี...ชายหนุ่มผู้รู้ร้อน	ไฟร้างฟอนอารมณ์ร้อนโดดเดี่ยว
เอ่ยลากลัมนื้อคว้นเคยพันเกลียว	ชีพซ้ำจะท่องเทียวไปตามทาง

(อันตรธาน, 2528: 85)

อุปมาของ “เชือก” ให้ทั้งภาพของการกระสันพันรัดของเรือนร่างคู่รัก⁵ และยังเชื่อมโยงความปรารถนาอันแรงกล้านี้เข้ากับความตายหรือสัญชาตญาณ มุ่งตาย (death drive) ดังในบทแรกทีกล่าวว่า “ด้วยอารมณ์แค้นคลั่ง...ฆ่าให้ตาย หรือด้วยแรงสวาทหมายซึ่งคล้ายแค้น” ขณะเดียวกันก็สื่อถึงความยึดติด (attachment) ทางกามารมณ์ที่คลี่คลายเมื่อความปรารถนามอดดับลง (“เกลียวเชือกขมวดซึ่ง...คลายขาด”)⁶ ผู้แต่งยังเปรียบเทียบความไม่ยั่งยืนของความปรารถนาดังกล่าวกับการพังทลายของสวรรค์และเปลวไฟที่ไร้เชื้อ ความคุ้นเคย อันเป็นชื่อของบทกวีจึงหมายถึงความรู้สึกชินชากับความโศกเศร้าและความโดดเดี่ยว เมื่อพบว่าอารมณ์เสน่หานั้นไม่จริงยั่งยืน

จะเห็นได้ว่า การนำเสนอความเป็นอนิจจังในบทกวี “ในความเปลี่ยน” และ “อันเป็นความคุ้นเคย” ได้เปิดพื้นที่ให้แก่การถ่ายทอดอารมณ์ปรารถนาอันเข้มข้นมากกว่าการสอนหลักธรรมเรื่องความไม่ยึดติด หากพิจารณาด้วยแนวคิด เรื่องโศกาดูรแบบพุทธ เราอาจตีความได้ว่า ฉากรักอันเร่าร้อนที่ผู้แต่งพรรณนาอย่างละเอียดได้ชะลอเวลาแห่งความยึดติดออกไปในกระบวนการคร่ำครวญและใคร่ครวญเกี่ยวกับสรรพสิ่งที่ไม่จีรัง โดยนัยนี้ ผู้แต่งจึงไม่ได้ทำท่ายกอบว่าทกรรมทางพุทธศาสนาเกี่ยวกับเควียรอย่างตรงไปตรงมา หากแต่นำความปรารถนาแบบเควียรเข้าไปสวททับหรือจัดวางเคียงคู่ (juxtapose) กับมโนทัศน์ทางศาสนา เพื่อถ่ายทอดประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ที่เข้มข้น

⁵ คำว่า “กระสัน” เองก็มีนัยของทั้ง 2 ความหมาย คือหมายถึง “ผูกให้แน่น” และหมายถึง “กระวนกระวายในกาม”

⁶ ความเปรียบเทียบนี้จะน่าจะเป็นที่รู้จักกันในหมู่นักอ่านกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยจากบทกวี “ลูกข้าง ของเล่น และความรัก” ของเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2526: 70-71) ซึ่งเปรียบเทียบเชือกของลูกข้างกับความยึดติดในรูป รส กลิ่น เสียง และตัณหาอุปาทาน ดังตัวอย่างจากบทที่ว่า

สัมผัสเนียนความหวังที่พวงนี้ว
 เฉื่อยเฉื่อยฉิวฉิวโรยโรยเสียวเสียว
 เกลียวเชือกบิตสะบัดอยู่เพียงครู่เดียว
 ความแน่นเหนียวห่วงสายคลี่คลายวง
 ในความหมุนวนวอยคล้ายลูกข้าง
 คือความว่างวิ้งวนบนความบนความหลง
 อารมณ์เอบเคลิบเคลิ้มเริ่มวงยง
 เมื่อความคงที่กลายเป็นสลาย

นอกจากการพินิจความปรารถนาแบบเควียร์ผ่านไศกาตूरแบบพุทธแล้ว บทกวีบางบทยังใช้กลวิธีปลูกปลอบเควียร์ที่มักลุ่มเหลวในความรักและความสัมพันธ์อย่างตรงไปตรงมา ดังตัวอย่างบทกวี “ชะรอยซ้ำ...สิจึงเซิด” ของเมี่ยมะนิก ซึ่งแต่งด้วยรูปแบบ “โคลงห่อกาพย์” กล่าวคือ ขึ้นต้นด้วยโคลงสี่สุภาพ และตามด้วยกาพย์ยานี 11 ที่ขยายความเนื้อหาของโคลง

สายสิ้นสายสวาทเศร้า	เดียวดาย
สิ้นรสสิ้นกลิ่นคลาย	คำเช้า
สินหาบ่ว่างวาย	ฤาอิม จริงนา
ไปยลสินเฝ้าเจ้า	จักได้ ฉันทไ
สิ้นแล้วพ่อเนื้ออ่อน	โถพ่อคุณพ่อตาคน
รสกลืนเคยดอมดม	ก็มาหามลายสูญ
เสน่ห้สืบาดจิต	ไ้อย้งคดียิ่งอาดูร
แรงเร้าก็เพิ่มพูน	เทวษถึงคะนังน่าน
ปฐพียังบ่สิ้น	ชายชาญ
ชีพยังบ่ร้างราน	ร่าให้
เศร้าโศกเสียการงาน	ฤสาว สุ่มเอย ⁷
ช่างแม่งหาใหม่ได้	อย่าสิ้น ปัญญา
ชายชาญในปฐพี	ยังมากมีมิไรค่า
ร้องให้เสียน้ำตา	เหมือนน้อบ้ำมน้ำอาย
เศร้าโศกกันไปไย	ตัวเราไซ้รักก็ไ้ลาย
สาวสุมต้องสู้ตาย	หาคนใหม่มาเชยชม

เซอะ!...

(เมี่ยมะนิก, 2528: 138)

⁷ คำว่า “สุม” ในบทกวีนี้ บรรณาธิการอธิบายไว้ในเชิงอรรถว่ามาจาก “สาว” บวก “หนุ่ม”

เนื้อความส่วนต้นของบทกวี “ชะรอยข้า...ลี้จิงเชิด” บรรยายความรู้สึก โศกเศร้า อันเนื่องมาจากความไม่จริงยั่งยืนของความปรารถนาและความรักความสัมพันธ์แบบควีร์ ความโหยหาประสบการณ์ทางผัสสะทั้งรูป รส กลิ่น เสียง ที่จัดจางไปพร้อมกับความรักอันร้างรา อย่างไรก็ตาม เนื้อหาส่วนต่อมา ผู้พูดในบทกวีได้ปลุกปลอบใจตนเองและผู้ผิดหวังในความรักให้คลายความโศกเศร้าเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตต่อไปได้ การปลุกปลอบใจเช่นนี้แสดงให้เห็นความรู้สึกเอื้ออาทรต่อกันในชุมชนควีร์ซึ่งมีประสบการณ์ร่วมกันในฐานะผู้รักรัก และแสดงให้เห็นความหลากหลายของการนำเสนอความโศกเศร้าที่เชื่อมโยงกับเพศวิถีและความปรารถนาของควีร์

การศึกษาความโศกเศร้าในบทกวีควีร์ ทั้งในด้านการวิพากษ์ฐานทางสังคม และในด้านการถ่ายทอดเพศวิถีและความปรารถนาของควีร์ ทำให้เห็นว่า บทกวีในนิตยสารเกย์ยุคดังกล่าวมักนำเสนอภาพของควีร์ในฐานะผู้ตรอมตรม (melancholic queer) ซึ่งสะท้อนประสบการณ์ร่วมของชุมชนควีร์ยุคดังกล่าวที่ต้องต่อสู้กับอคติทางเพศอย่างหนักหน่วง การศึกษาความสำคัญของอารมณ์โศกเศร้าในทั้งสองแง่มุมช่วยชี้ให้เห็นการสร้างชุมชนแบบควีร์ที่ยึดโยงกันด้วยอารมณ์ด้านลบ และสร้างบทสนทนาเกี่ยวกับอารมณ์ด้านลบดังกล่าวผ่านเครือข่ายผัสสากรรมของสื่อสิ่งพิมพ์ เพื่อโต้กลับวาทกรรมกระแสหลักและสร้างแหล่งพักพิงทางอารมณ์ ความทุกข์ระทมของควีร์จึงไม่ใช่เพียงความจ่อมจมหยุดนิ่ง หากแต่เป็นการขับเคลื่อนวาระทางสังคมการเมืองผ่านการนำเสนอประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ความรู้สึก

เราอาจพิจารณามิติทางการเมืองของอารมณ์โศกเศร้ามุ่งกล่าวผ่านแนวคิดเรื่องการเมืองของความไม่เป็นสุข (queer politics of unhappiness) ของซาร่า อาเหม็ด (Sara Ahmed) ที่เสนอว่า ภาพของควีร์ไร้สุขในวรรณกรรมยุคแรกเริ่มนั้น เรียกร้องให้เราทบทวนวิพากษ์กรอบบรรทัดฐานทางสังคมที่มองว่าควีร์คือผู้ทำลายความสุขของสถาบันครอบครัวและสังคมโดยรวม ภาพของควีร์ไร้สุขจึงฟ้องว่า โลกนี้ยังเต็มไปด้วยความอยุติธรรมที่รอการเปลี่ยนแปลงแก้ไข ดังคำกล่าวที่ว่า “The unhappy queer is unhappy with the worlds

that reads queer as unhappy. The risk of promoting the happy queer is that the unhappiness of this world could disappear from view. We must stay unhappy with this world.” (Ahmed, 2010: 105) โดยนัยนี้ การหวนกลับไปอ่านความโศกเศร้าในบทกวีจากนิตยสารเกย์เมื่อสี่ทศวรรษที่แล้ว จึงช่วยย้ำเตือนประวัติศาสตร์ของควีียร์ไม่ให้เลือนหายไปในยุคแห่งการเฉลิมฉลองภาพของควีียร์ผู้เปี่ยมสุขในปัจจุบัน

4. สรุป

มาทุกข์ทนกับผลลัพท์ที่อับร้าง อยู่บนทางที่ทอดยาวหนวนน้ำตา
(วิเศษสาลี, 2528: 29)

การตามรอยบทกวีควีียร์ในนิตยสารเกย์ทำให้ค้นพบแหล่งข้อมูลที่ช่วยเติมเต็มช่องว่างในประวัติศาสตร์กรรมร้อยกรองไทยสมัยใหม่ ทั้งในแง่การขยายขอบเขตของวัตถุวิจัยให้กว้างออกไปจากวรรณกรรมทำเนียบ และการขยายประเด็นวิจัยเกี่ยวกับเพศวิถีและเพศสถานะในกวีนิพนธ์ไทยร่วมสมัยไปสู่ประเด็นเกี่ยวกับควีียร์ด้วย

ในบทความนี้ ผู้วิจัยได้เดินตาม “ทางที่ทอดยาวหนวนน้ำตา” ของบทกวีควีียร์ เพื่อศึกษาบทบาทของความโศกเศร้าในการประกอบสร้างจินตกรรมของชุมชนแบบควีียร์ ในเบื้องต้น ผู้วิจัยอภิปรายความสำคัญของนิตยสารเกย์ในฐานะเครือข่ายผัสสารมณและจดหมายเหตุแบบควีียร์ โดยชี้ให้เห็นลักษณะเฉพาะของนิตยสาร เช่น การเป็นพื้นที่ปะทะประสานของวัฒนธรรมชั้นสูงกับวัฒนธรรมประชานิยม และการสร้างบทสนทนาภายในพื้นที่ของนิตยสารเองหรือบทสนทนากับนิตยสารอื่น ซึ่งทำให้นิตยสารเหล่านี้เป็นเครือข่ายของการถ่ายทอด แลกเปลี่ยน และโต้ตอบกันระหว่างกันของชุมชนควีียร์ นอกจากนี้ การเน้นประสบการณ์ทางผัสสะและอารมณ์ในนิตยสารเกย์ ยังทำให้สื่อสิ่งพิมพ์ดังกล่าว

เป็นจดหมายเหตุที่ทำหน้าที่บันทึก เก็บรักษา และส่งต่อประวัติศาสตร์อารมณืแบบเควียร์อีกด้วย

การศึกษาทหวิคัดสรรจำนวน 20 บท จากนิตยสาร นีออน เกสร ประสพการณ์ และ มิถุนาจูเนียร์ ระหว่าง พ.ศ. 2527-2530 แสดงให้เห็นความสำคัญของอารมณืโสภเศร้ใน 2 ประเด็นที่สัมพันธ์กัน ประการแรก อารมณืโสภเศร้ถ่ายทอดประสพการณ์ของเควียร์ที่ต้องเผชิญกับอคติทางเพศและภาวะเกลียดกลัวคนรักรัเพศเดียวกัน อันนำไปสู่การวิพากษ์บรรทัดฐานทางสังคมที่ตั้งอยู่บนอุดมการณ์รักต่างเพศ และประการต่อมา อารมณืโสภเศร้นำไปสู่การใคร่ครวญเกี่ยวกับเพศวิถีและอารมณืปรารธนาแบบเควียร์ โดยเฉพาะการนำเสนอความเป็นมาและอนิจจังของความรักผ่านแนวคิดทางพุทธศาสนา เพื่อขับเคลื่อนความเข้มข้นทางอารมณืและถ่ายทอดความเปราะบางแห่งการดำรงอยู่ของเควียร์ภายใต้ชนบร้ต่างเพศ ความโสภเศร้ในบทกวีเควียร์จึงมีบทบาทในการสร้างชุมชนแบบเควียร์ ทั้งในด้านการโต้กลับวาทกรรมกระแสหลักเกี่ยวกับเกย์ และการเป็นแหล่งพักพิงทางอารมณืของเกย์ในช่วงเวลาดังกล่าว ผลการศึกษาครั้งนี้จึงไม่ใช่ “ผลลัพธ์ที่อับร้าง” หากแต่เป็นส่วนหนึ่งของความพยายามที่จะถักทอประวัติศาสตร์แบบเควียร์ และขับเคลื่อนวาระทางสังคมการเมืองแบบเควียร์ผ่านการพินิจการเมืองของอารมณื

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กวินสรา สุดใจ (2564), *กวีนิพนธ์ของกวีหญิงไทยช่วง พ.ศ. 2530-2559: แนวคิดและความสัมพันธ์กับสังคม*, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คิก...คัก (2528), "จดหมายถึงบรรณาธิการ", *เกษตรประสพการณ์*, 1(4): 129-130.
- เงาดอกไม้ (2528), "บุษบาบันรำพันพิลาป", *นื้ออน*, 2(5): 53.
- ชานันท์ ยอดหงษ์ (2559ก), "'ที่นี่...ไม่มีสวรรค์' สำหรับเกย์ในวรรณกรรมของ 'อาทิตย์ สุรินทร์'", *อ่าน-อาลัย*, กรุงเทพฯ: อ่าน.
- _____. (2559ข), "อาทิตย์ สุรินทร์: นักเขียนผู้บุกเบิกวรรณกรรมสำหรับชายรักชาย ทศวรรษ 1980-1990. *อ่าน-อาลัย*, กรุงเทพฯ: อ่าน.
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2545), "บทบาทของรางวัลวรรณกรรมต่อการสร้างและเสถียรภาพวรรณกรรม", ใน *อ่าน (ไม่) เอาเรื่อง*, กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ.
- ณรงค์รินทร์ (2529), "เราคือเรา", *มิถุนาจูเนียร์*, 3(34): 51.
- เทอดศักดิ์ ร่มจำปา (2545), *วาทกรรมเกี่ยวกับ "เกย์" ในสังคมไทย พ.ศ. 2508-2542*, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นรินทร์ (2528), "(ไม่มีชื่อ)", *เกษตรประสพการณ์*, 1(4): 114-115.
- นัทธนี ประสานนาม (2556), "ผิดด้วยหรือที่จะปรารถนา: ชนกลุ่มน้อยทางเพศในนวนิยายของ วีรวัฒน์ กนกนุเคราะห์", ใน *นิยายแห่งนิยาม: เรื่องเล่าสมัยใหม่ในปริทัศน์การเมืองวัฒนธรรม*, กรุงเทพฯ: โครงการสร้างสรรค์และพัฒนาเอกสารวิชาการทางวรรณคดี ภาควิชาวรรณคดี คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นายอันตรธาน (2530), "เพลงบีใหม่", *นื้ออน*, 4(21): 18.
- นิธิกุล (2528), "ตะวันดวงใหม่", *เกษตรประสพการณ์*, 1(6): 56-57.
- นิลวัจน์ (2528), "ในห้องสีดำ", *เกษตรประสพการณ์*, 1(2): 116-117.
- นิเศศน์ (2528), "ในความเปลี่ยว", *นื้ออน*, 2(10): 6.
- เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ (2526), *คำหยาด*, กรุงเทพฯ: เจ้าพระยา.
- บรรดาอิมกุลติ (2528), "รับรัก", *เกษตรประสพการณ์*, 1(7): 117.
- ไบ๊ต (2528), "จดหมายถึงบรรณาธิการ", *นื้ออน*, 2(9): 127-129.
- ไบ๊ตแห่ง (2530), "มิติแห่งดวงดาว", *มิถุนาจูเนียร์*, 4(44): 9.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ (2556), *และแล้วความเคลื่อนไหวก็ปรากฏ: การเมืองวัฒนธรรมของนักศึกษาและปัญญาชนก่อน 14 ตุลา*, นนทบุรี: ฟาเดียวกัน.
- พิมพ์ประภัสสร (2529ก), "จุดเริ่มต้นและจุดจบของละครคนคนหนึ่ง", *มิถุนาจูเนียร์*, 3(31): 59.
- _____. (2529ข), "บนทางสายว่างเปล่า", *มิถุนาจูเนียร์*, 3(30): 59.
- _____. (2529ค), "บันทึกสั้นสั้น วันเหงาเหงา", *มิถุนาจูเนียร์*, 3(33): 55.
- _____. (2529ง), "(ไม่มีชื่อ)", *มิถุนาจูเนียร์*, 3(38): 57.

- เมี่ยมมะนิก (2528), “ชะรอยข้า...สิจึงเชิด”, *นื้ออน*, 2(7): 138.
 _____. (2529), “ไม่มีแล้ว”, *นื้ออน*, 3(13): 14.
- วริศรา อนันตโท (2547), *กวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519*, วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิเศษสาลี (2528), “นี่เพราะฉันปรารถนา”, *นื้ออน*, 2(9): 29.
- วีร์ นิติ (2528), “ป๋องปากเมา”, *นื้ออน*, 2(9): 129-130.
- สทาศัย พงศ์ศิริ (2552), *การบริหารจัดการนิตยสารสำหรับเกย์*, กรุงเทพฯ: วิทยาลัยนวัตกรรมการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไหวไปไม้ (2528), “มันคืออะไร”, *เกสรประสมการณ*, 1(5): 114-115.
- อวยพร มิลินทางกูร (2518), *ลักษณะคำประพันธ์ร้อยกรองของไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2475-2501*, วิทยานิพนธ์ ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อันตรธาน (2527), “เงาฝัน”, *นื้ออน*, 1(1): 50.
 _____. (2528), “อันเป็นความคุ้นเคย”, *นื้ออน*, 2(3): 85.
 _____. (2529), “เพียงดอกไม้รำพึง”, *นื้ออน*, 3(15): 104.
- อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู (2567), “ดาวกระต่ายกับรสสวาทของการอ่าน: นิตยสารกับอุตสาหกรรม ‘สาวสังคม’ ในวัฒนธรรมสื่อไทยยุคกึ่งพุทธกาล ทศวรรษ 2490”, ใน *นันทนัย ประสานนาม (บ.ก.), ประวัติศาสตร์หนังสือกับวรรณกรรมศึกษาในบริบทไทย*, กรุงเทพฯ: ศยาม.

ภาษาอังกฤษ

- Ahmed, S. (2010), *The Promise of Happiness*, Durham: Duke University Press.
- Butler, J. (1997), *The Psychic Life of Power: Theories in Subjection*, Stanford: Stanford University Press.
- _____. (1999), *Gender Trouble: Feminism and the Subversion of Identity*, New York: Routledge.
- Cvetkovich, A. (2017), “Ephemera”, in Palladini, G. and Pustianaz, M. (eds), *Lexicon for Affective Archives*, London: Intellect Books.
- Duangwises, N. and Jackson, P. (2021), “A Homoerotic History of Bangkok’s Gay Middle Class: Thai Gay Bars and Magazines in the 1980s and 1990s”, *Journal of the Siam Society*, 109: 59-77.
- Edelman, L. (2004), *No Future: Queer Theory and the Death Drive*, Durham: Duke University Press.
- Fuhrmann, A. (2016), *Ghostly Desires: Queer Sexuality and Vernacular Buddhism in Contemporary Thai Cinema*, Durham: Duke University Press.

- Fuhrmann, A. (2020), *Teardrops of Time: Buddhist Aesthetics in the Poetry of Angkarn Kallayanapong*, Albany: State University of New York.
- Jackson, P. (2009), "Capitalism and Global Queering: National Markets, Parallels among Sexual Cultures, and Multiple Queer Modernities", *GLQ: A Journal of Lesbian and Gay Studies*, 15(3): 357-395.
- Love, H. (2009), *Feeling Backward: Loss and the Politics of Queer History*, Cambridge: Harvard University Press.
- Prabunya, S. (2020), "'His Wounds, My Wounds': Melancholic Community and Queer Intimate Public in *Guysorn Prasobkarn* Magazine", Council on Thai Studies Annual Meeting, Northern Illinois University, DeKalb.
- Warner, M. (1999), *The Trouble with Normal: Sex, Politics, and the Ethics of Queer Life*, New York: Free Press.